

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140. — ΤΗΛ. 721.8308 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 15-16

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΥΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΟΥΣ

Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ μὲ συγκινητικὴ προθυμία ἔδωσε τὸ παρὸν του στὸ κάλεσμα τῆς Ἐκκλησίας νὰ βοηθηθοῦν τὰ γυναικόπαιδα τῶν Παλαιστινίων. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐπιθεωρεῖ τὰ ἐφόδια ποὺ συγκεντρώθηκαν καὶ δίνει ἐντολὲς γιὰ τὴν ἄμεση ἀποστολὴ τους στὸ Λίβανο.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἡ Ἐκκλησία κοντὰ στοὺς Παλαιστινίους. — Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ-Ὁμ. Καθηγ. Παν)μίου Ἀθηνῶν, Ἱγνατίου Ἀντιοχείας Ἐπιστολαί, Β' Μαγνησιεύσιν Ἱγνάτιος. — Ψαρά, τὸ τραγικὸ ἀδέρφι τῆς Χίου. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Προπρυτάνεως τοῦ Παν)μίου Ἀθηνῶν, Διπλὴ καὶ ἀντιφατικὴ Πολιτικὴ Ἀνθρωπολογία. — Δ. Φερούση, Ἅγιος Ἀνδρέας, τὸ μετόχι τῆς ὁσίας Φιλοθέης στὰ Πατήσια. — Ἀρχιμ. Παντελ. Καθρεπτίδη, Χριστιανισμὸς καὶ γυναίκα. — Ἰωάννου Φουντούλη, Καθηγ. Παν)μίου Θεσ)κης,

Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιξοπούλου, Παρανομία. — Ἐπίκαιρα. — Δ. Φερούση, «Πάντα τὰ Ἔθνη». Βασ. Μουστάκη, Οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ ἡ τρυφερὴ ἡλικία. — Εἰδήσεις ποὺ ἐνδιαφέρουν τοὺς ἐφημερίους.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1 — Ἀθήναι 140. Προϊστ. Τυπογραφείου Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

ΨΑΡΑ

Τὸ τραγικὸ

ἀδέρφι

τῆς Χίου

ΤΟ ΝΗΣΙ τῆς ὑπέριστης θυσίας, ἕνας ξερόβραχος στὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου, ζῆ ξεχασμένο μετὰ τὴ μνήμη τοῦ ὀλοκαυτώματος. Οἱ ἀπόκρημνες ἀκτές, οἱ ἥσυχες παραλίες, οἱ μικροὶ κάμποι, τὰ ἀπλά σπίτια, ἡ παντοτεινὴ γαλήνη, ὅλα δείχνουν ὅτι πέρασε κάποτε ἡ ρομφαία τῆς καταστροφῆς, ποὺ ἐρήμωσε τὸν τόπο καὶ ἐξωλόθρευσε τοὺς κατοίκους του, ἐπειδὴ «πολὴ ἠγάπησαν» τὴν Ἐλευθερία. Στὰ Ψαρά, ἡ ἱστορία διατηρεῖται αὐτοῦσια στὸς ἀνθρώπους καὶ τὸ τόπιό. Γκρεμίσματα καὶ χαλάσματα μένουν ἀκόμα ἄθικτα, ὄχι ὅπως σὲ μουσεῖο, ἀλλὰ ὡς ἄμεσες καὶ πραγματικὲς μαρτυρίες τῆς θυσίας. Ἐνας σταυρὸς σὲ ξερολίθια, κάποια ἀπέριττη ἀσβεσταμένη στήλη, εἶναι τὰ μόνυ μνημεῖα. Τὰ σπίτια τῶν ἀγωνιστῶν μένουν ἀκόμα σὲ ἐρείπια.

Οἱ Ψαριανοὶ ξέρονυ ὥρα μετὰ τὴν ὥρα τὸ χρονικὸ τοῦ μεγάλου χαλασμοῦ, σὰ νὰ εἶναι χθεσινὰ τὰ γεγονότα.

Ἡ καταστροφή ἐγινε στὰ 1824. Κάποια Πέμπτη — στίς 19 Ἰουνίου — ὁ Χοσρέφ πασᾶς ξεκίνησε ἀπ' τὴ Μυτιλήνη μετὰ 140 σκάφη καὶ 14.000 ἄνδρες. Στόχος του τὰ Ψαρά, γιατί τὸ νησί εἶχε μπεῖ σὰν καρφί στὸ μάτι τῶν Τούρκων. Ὁ σουλτάνος Μαχμούτ Β' ἤθελε νὰ ἐξαλειψῆ τὸ νησί. Τὰ Ψαριανὰ καράβια εἶχαν διακριθῆ σ' ὅλες τίς ναυμαχίες, εἶχαν κάψει πολλὲς τουρκικὲς μονάδες καὶ διέθεταν τοὺς καλύτερους ναυτικούς καὶ μπουρλοτιέρηδες — τὸν Παπανικολῆ, τὸν Κανάρη, τὸν Πιπίνο, τὸν Βουρέκα, τὸν Βρατσᾶνο, τὸν Μανιάτη. Ἀρχηγὸς τοῦ ψαριανοῦ στόλου ἦταν ὁ Νικολῆς Ἀποστόλης, ποὺ ἀλώνιζε τὸ Αἶγαίο. Μόλις οἱ Ψαριανοὶ ἔμαθαν ὅτι θὰ δεχτοῦν ἐπίθεση, συγκεντρώθηκαν στὴ μητρόπολη, τὸν Ἅγιο Νικόλα, καὶ ἀποφάσισαν ν' ἀντιτάξουν μόνο χερσαία ἄμυνα. Ὁ Κανάρης δὲν συμφώνησε, μὰ τελικὰ ἀκούστηκε ἡ γνώμη τῶν πολλῶν. Καὶ γιὰ νὰ πολεμήσουν ὄλοι στὴ στεριά, θγάλαν τὰ τιμόνια ἀπὸ τὰ καράβια τους καὶ τὰ ἄφησαν ἀκίνητα.

«Φύση καὶ ζωή»

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Β'. ΜΑΓΝΗΣΙΕΥΣΙΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

Τοῦ κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

Ὁμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

II. Σ χ ό λ ι α

Ἀξίωσημείωτος εἶναι ἡ φράσις τοῦ Ἰγν. ἐν Σμύρν. 6,1: «τόπος μηδὲνα φυσιοῦται». Προηγουμένως ὠμίλησεν ὁ Ἰγν. περὶ ἀρχόντων «ὄρατῶν τε καὶ ἀοράτων», «ἐπουρανίων καὶ δόξης τῶν ἀγγέλων», ἵνα ἐπισημάνῃ, ὅτι οὔτε ὁ τόπος οὔτε τὰ ἀξιώματα ἀξιολογοῦνται, ἐφ' ὅσον οἱ κατέχοντες ταῦτα δὲν πιστεύουν «εἰς τὸ αἷμα Χριστοῦ». Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰγν. ἵνα διδάξῃ τοὺς Μαγνησιεῖς ἀπὸ τὴν ἀμαρτωλὴν «φυσίωσιν» καὶ ὑψηλοφροσύνην μετὰ τὸν χαρακτηρισμὸν ποὺ ἀπέδωκεν εἰς αὐτούς, ὅτι θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ Ἰγν. «μικρότερον» πρὸς ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, ἐπάγεται: «οἶδα, ὅτι οὐ φυσιοῦσθε Ἰησοῦν γὰρ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς». Καὶ προσθέτει εὐθὺς ἀμέσως: «καὶ μᾶλλον, ὅταν ἐπαινώ ὑμᾶς, οἶδα, ὅτι ἐντρέπεσθε, ὡς γέγραπται, ὅτι ὁ δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος». Τὸ χωρίον ἐλήφθη ἐκ τῶν Παροιμ. 18,17. Ὁ «δίκαιος», ὁ κατὰ τὰς ἐντολὰς καὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ πορευόμενος, δὲν φυσιοῦται, ἀλλ' ἐν ταπεινώσει ὁμολογεῖ καὶ ἀναγνωρίζει, ὅτι «τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. 16,15). Γίνεται δὲ «κατήγορος» τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ὁ «δίκαιος», ὅταν ἐπαινεῖται ὑπὸ τῶν ἄλλων, ὡς ἐνάρετος, διότι ἀναγνωρίζει ὅτι «χάριτι ἐσμὲν σεσωσμένοι» πάντες οἱ ἄνθρωποι (Ἐφ. 2,5).

XIII. 1. «Σπουδάζετε οὖν βεβαιωθῆναι ἐν τοῖς δόγμασιν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων»: Πολύσημος εἶναι ἡ ἔννοια καὶ ἡ σημασία τῆς λέξεως ἡ τοῦ ὅρου «δόγμα». Ἐν πρώτοις κατὰ τὸ ἔτυμον «δόγμα» = δόξα, ἤτοι γνώμη, ἀπόφανσις, ἀλλὰ καὶ ψήφισμα, προσταγή, ἐντολή, νόμος, ἀξίωμα. Ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως ὁ ὅρος σημαίνει τὸ πιστευτέον. Ὁραιοτάτα περὶ «δογμάτων» ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων († 386) (κατήχ. Β', παρὰ Μ. 33, 456B): «Ὁ γὰρ τῆς θεοσεβείας τρόπος ἐκ δύο τούτων συνέστηκε, δογμάτων εὐσεβῶν, καὶ πράξεων ἀγαθῶν· καὶ οὔτε τὰ δόγματα χωρὶς ἔργων ἀγαθῶν εὐπρόσδεκτα τῷ Θεῷ, οὔτε τὰ μὴ μετ' εὐσεβῶν δογμάτων ἔργα τελούμενα προσδέχεται ὁ Θεός». — Δὲν εἶναι πρόθεσις ἡμῶν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸν λόγον περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς σημασίας τοῦ ὅρου «δόγμα» ἀπὸ θρησκευτικῆς καὶ μάλιστα χριστιανικῆς ἀπόψεως.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 162 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

Διπλή καὶ ἀντιφατική Πολιτική 'Ανθρωπολογία

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Πρὸς ἐνίσχυση τοῦ αἰτήματος, ὅτι ἡ πολιτικὴ νομοθεσία πρέπει νὰ συμβιβάζεται πρὸς τὶς χριστιανικὲς ἠθικὲς ἀρχὲς θὰ ἠμπορούσαμε νὰ ἀναφέρουμε πλῆθος περιπτώσεων. Ἐκτὸς τοῦ ἀναφερθέντος ἤδη ζητήματος τοῦ πολιτικοῦ γάμου, μνημονεύομε καὶ τὸ παράδειγμα τῆς στάσεως τοῦ Κράτους ἀπέναντι στὴν Τέχνη. Ἐὰν ἡ αὐστηρὴ προληπτικὴ λογοκρισία τοῦ ἀθέου σοβιετικοῦ κράτους ἔχει κάμει τὸν σοβιετικὸ κινηματογράφο τὸν ἠθικώτερο τοῦ κόσμου· ἐὰν αὐτὸ τὸ ἐγχειρίδιο Μαρξιστικῆς ἠθικῆς, πὸ ἐξεδόθη ἀπ' τὴν Σοβιετικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, κατακεραυνώνη τὴν ἀνήθικη Τέχνη· ἐὰν ἕνας Βάρναλης προβάλλῃ τὴν τεχνοτροπία τοῦ σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ καὶ στιγματίζει τὴν «λογοτεχνία, πὸ μαστιγώνει τὸν ἀέρα καὶ αὐτοηδονίζεται καὶ ὠραιοποιεῖ τὰ αἰσχρά» — δὲν μπορεῖ τὸ Ὀρθόδοξο Ἑλληνικὸ Κράτος νὰ γίνεταί «βασιλικώτερο τοῦ βασιλέως» καὶ νὰ διευκολύνῃ τὴν «καλλιτεχνικὴ» ἀσυδοσία· δὲν μπορεῖ νὰ ἀνέχεταὶ τὸ ὅτι λ.χ. τελευταία ἡ ΕΡΤ ὑπέπεσε στὸ ὀλίσιγμα νὰ προβάλλῃ κινηματογραφικὴ ταινία, στὴν ὁποία ὁ σκηνοθέτης κατὰ τρόπον ἀξιοποιεῖ τραυματίζει βάνουσα ψυχῆς ἀνηλίκων παιδιῶν, χρησιμοποιώντας αὐτὰ ὡς πρωταγωνιστὰς σὲ ρεαλιστικώτατη ἀναπαράσταση ἢ παρακολούθησι σεξουαλικῶν πράξεων.

Ἄσφαλὼς σ' ἕνα ἐλεύθερο δημοκρατικὸ καθεστὼς τὸ ἰδεώδες εἶναι ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία

νὰ μὴ χρειάζεται προληπτικὴ λογοκρισία, ἀλλὰ πρέπει νὰ αὐτοελέγχεται μὲ αὐτολογοκρισία καὶ μὲ συναίσθησι τῆς κοινωνικῆς τῆς εὐθύνης. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσι τῆς προστατευτικῆς κρατικῆς ποινικῆς νομοθεσίας, τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας καὶ τῶν ἀστυνομικῶν ἀρχῶν νὰ προστατεύουν μὲ κατασταλτικὰ μέτρα ἰδίως τοὺς ἀνώριμους πολῖτες καὶ τὴ νεολαία ἀπ' τὴν καλλιτεχνικὴ κανθαριδίνη. Τὸ δημοκρατικὸ κράτος ἔχει ὑποχρέωσι νὰ πράττῃ αὐτὸ, ὅπως ἔχει ὑποχρέωσι νὰ περιορίζῃ τόσο τὴν ἐλευθερία στὴ διάθεσι τῶν ναρκωτικῶν, ὅσον καὶ τὴν ἐλευθερία στὶς ἐκδηλώσεις τῆς πανουργίας τῆς — χωριζομένης ἀπ' τὴν ἀρετὴ — ἐπιστήμης, στὴν κοινωνικὴ ἀδικία, στὴν πραγματοποίησι τῶν ἰδιοτελῶν σκοπῶν τῆς οἰκονομικῆς ὀλιγαρχίας κ.τ.τ.

Εἶναι λοιπὸν ἀσυνεπεῖς καὶ ἀντιφάσκουν πρὸς τὸν ἑαυτὸ τους ὅσοι στὸν τομέα τῆς ἐπιβολῆς κατασταλτικῶν μέτρων γιὰ τὸν περιορισμὸ τῆς ἀσυδοσίας μερικῶν λ.χ. ἑλληνικῶν βιβλίων ἢ κινηματογραφικῶν ταινιῶν λησμονοῦν τὸν τυχὸν μαρξισμό τους καὶ τὸ παράδειγμα τῆς τυχὸν ἰδεολογικῆς τους Μέκκας καὶ ὀμιλοῦν γιὰ σκοταδισμούς, καλογερισμὸ καὶ ἀντιδραστικὸ πνεῦμα ἢ γιὰ κατάλυσι τῆς ἐλευθερίας, ἐνῶ σὲ ἄλλους τομεῖς, λ.χ. στὸν οἰκονομικὸ, γιὰ νὰ προφυλάξουν ἀπ' τὴν ἀσυδοσία τῆς ἀχαλίνωτης ἐλευθερίας τῆς ἰδιωτικῆς ἢ ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ αὐθαιρέσις, ἢ ὁποία μπορεῖ ν' ἀναπτυχθῇ μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ἀπολύτου οἰκονομικοπολιτικοῦ φιλελευθερισμοῦ καὶ καπιταλισμοῦ, συνιστοῦν ὄχι ἀπλῶς συνετὴ κατασταλτικὴ ἢ ρυθμιστικὴ κρατικὴ παρεμβατικὴ πολιτικὴ, μὰ ἔχουν ὡς σύνθημά τους τὴν προληπτικὴ ἄρσι τῆς ἐλευθερίας κινήσεως τῶν ἀσυνειδήτων ἐκμεταλλευτῶν ἢ ἐκπροσώπων τῆς οἰκονομικῆς ὀλιγαρχίας. Ἡ στάσιμας ἀπέναντι στοὺς διαφόρους τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ (λ.χ. τὸν καλλιτεχνικὸ ἢ οἰκονομικὸ) πρέπει νὰ διέπεται ἀπ' τὴν ἴδια λογικὴ καὶ ἠθικὴ νομοτέλεια καὶ συνέπεια.

Δυστυχῶς ὁ μεγάλος κίνδυνος τῆς Δημοκρατίας εἶναι τὸ νὰ στηρίζονται οἱ φορεῖς τῆς ὄχι στὴν ἐνιαία ρεαλιστικὴ ἀνθρωπολογία τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ σὲ μιὰ διπλῆ καὶ ἀντιφατικὴ ἀνθρωπολογία, πὸ ἄλλοτε θεωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους στὶς μισὲς ἐκδηλώσεις τους (λ.χ. στὶς οἰκονομικῆς) πεσιμιστικὰ ὡς διαβόλους καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸν ἐξ αὐτῶν κίνδυνον μὲ ὑπέρμετρο κρατικὸ παρεμβατισμὸ καὶ ἄλλοτε στὶς ἄλλες μισὲς ἐκδηλώ-

σεις τους (λ.χ. κοινωνικές, καλλιτεχνικές) τους θεωρεί όπτιμιστικά ως άγγέλους, για τους οποίους δεν πρέπει να ισχύη καμιά περιοριστική ή κατασταλτική διάταξη. Πρέπει λοιπόν ή πολιτική να στηρίζεται σε ενιαία και συνεπή Ἐνθροπολογία, ή οποία θα άπορρέη άπό άνάλογη Κοσμοθεωρία. Για τους χριστιανούς ή Ἐνθροπολογία ή ή Κοσμοθεωρία αυτή δεν μπορεί να είναι άλλη έκτός της Χριστιανικής.

Τά λεχθέντα ύποδεικνύουν τά όρια, μέσα στα όποια πρέπει να κινήται ή πολιτική δεοντολογία εν όνόματι του Χριστού. Ἐπό εκεί και πέρα οί πολιτικοί είναι ελεύθεροι για τίς συγκεκριμένες επιλογές τους, όπως οί ιατροί σ' ένα ιατρικό συμβούλιο. Μπορεί να είναι έξ ίσου χριστιανικά προσανατολισμένοι, να άντιμετωπίζουν με τό ίδιο χριστιανικό πνεύμα μία νόσο κι όμως να έχουν διαφορετική επιστημονική γνώμη στο εάν ή α' ή β' θεραπευτική και διαιτητική άγωγή είναι ή καταλληλότερη για την άρρώστια αυτή.

Ἐ Χριστιανικός Κοινωνισμός κανένα σύστημα δεν καταδικάζει ως άπλως οίκονομικό ή κοινωνικό ή πολιτικό. Τό εάν ή πολιτειακή δομή έχει σοσιαλιστικόν ή συλλογικόν ή κοινοτικόν χαρακτήρα και συγκεντρωτική ύφή· τό εάν ένθαρρύνη ή όχι την διοικητική άποκέντρωση ή την αυτοδιαχείριση· τό εάν έχη ή όχι όμοσπονδιακήν όργάνωση· τό εάν έχη ένα καθαριμένο, λογικό και μετριασμένο νεοφιλελευθερισμό, έλεγχόμενο και ύποκείμενο σε αυξημένο κρατικό παρεμβατισμό· τό εάν θα κρατικοποιούνται τά μεγάλα συγκροτήματα παραγωγής ή θα έποπτεύονται άπό εκπροσώπους της κυβερνήσεως, που θα συμμετέχουν στα διοικητικά τους συμβούλια· τό εάν θα κοινωνικοποιούνται τά κέρδη των μεγάλων επιχειρήσεων με μεγαλύτερη άμεση φορο-

λογία· τό εάν άποφεύγοντας κάθε δογματισμό και μονολιθισμό μπορεί ή κρατική όργάνωση να κάμη έκλεκτική σύνθεση των θετικών στοιχείων του λιμπεραλισμού και του σοσιαλισμού, της άτομικής πρωτοβουλίας και του συνεταιριστικού πνεύματος σε μία καινούργια δομή, που θα είναι εν πάση περιπτώσει δημοκρατική και όχι μονοκομματική ή ολοκληρωτική — αυτό είναι κάτι, που άπό άποψη χριστιανική είναι άδιάφορο τοσοϋτον μάλλον όσον ή χριστιανική βιοθεωρία δεν έχει ουτοπιστική υπεραισιοδοξία, διότι γνωρίζει ρεαλιστικά, ότι οί άνθρωποι δεν είναι έπίγειοι άγγελοι. Ὅπως τονίζει ό ρώσος φιλόσοφος Μπερδιάεφ, «οί Χριστιανοί όφείλουν να συμμετέχουν κατά τρόπο δημιουργικό στην τροποποίηση της κοινωνικής τάξεως, στη μεταρρύθμισή της και στην τελειοποίησή της. Ἐλλ' ή χριστιανική ήθική άπαιτεί έδω ένα ρεαλισμό, καταπολεμει τίς ουτοπίες και τίς φαντασιοπληξίες... Ἐ τελεία κοινωνία είναι νοητή μόνο σ' ένα κόσμο τέλειο, μόνον ως μεταμόρφωση του κόσμου, ως καινή γή και καινός ούρανός, ως νέα Ἰερουσαλήμ, ως έλευση της βασιλείας του Θεού, αλλά όχι ως πολιτική ή κοινωνική όργάνωση, που αναστηλώνεται μέσα στις συνθήκες της ιδιικής μας γής και του ιδικού μας χρόνου. Ἐδω κάτω όλες οί κοινωνικές επιτυχίες είναι σχετικές και μπορούν να σημειώνουν μία βελτίωση εν σχέσει προς ό,τι προηγείτο χωρίς να φθάσουν την τελειότητα». Καθώς παρατηρήθηκε, ή αδυναμία για τον καθορισμό του άπόλυτα όρθου πολιτικού δέοντος, δεν μπορεί να ξεπερασθῆ. Ὅποιος πιστεύει στο ξεπέρασμά της, πιστεύει στο τέλος της ιστορίας.

Με μία τέτοια έσχατολογική επιφύλαξη πρέπει να κρίνεται και κάθε προσπάθεια ανάπτυξεως χριστιανικής πολιτικής κινήσεως.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

15νθήμερη Ἐφημερίδα της Ἐποστολικής Διακονίας. Είναι τό πνευματικό, μαχητικό όργανο του κάθε χριστιανού. Πληροφορεί, ενημερώνει και κατατοπίζει τό λαό πάνω σ' όλα τά εκκλησιαστικά, πνευματικά και θρησκευτικά ζητήματα που άπασχολούν τον σύγχρονο άνθρωπο. Κυκλοφορεί την 1η και 16 κάθε μήνα. Ἐτησία συνδρομή 300 δρχ. Καθῆκον των έφημερίων είναι ή έγγραφη συνδρομητών.

‘Ο ‘Αγιος ‘Ανδρέας, στα Πατήσια πρὶν τὴν ἀναστήλωσή του.

Ἡ Μονὴ τοῦ ‘Αγίου ‘Ανδρέα στὴν Ἀθήνα, ὅπως γράψαμε στὸ βιβλίο μας «Φιλοθέη Μπενιζέλου, ἡ ἀθηνιώτισσα κυρὰ» συνδέεται ἄρρηκτα μὲ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας.

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν Ἱστορία καὶ τὰ λίγα ἔγγραφα ποῦ διασώθηκαν, ἀνακαινίστηκε γύρω στὰ 1550 ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ Φιλοθέη καὶ ἀργότερα καταστράφηκε περισσότερες ἀπὸ μιὰ φορὴ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐπειδὴ συχνὰ προστάτευε καταδιωγμούς, ἔσωζε φτωχοὺς καὶ δυστυχημένους καὶ φυγάδευε καταδικασμένους.

Σὲ σημειώσεις τῆς μητέρας τοῦ ἀθηναϊολάτρη Δημήτρη Καμπούρογλου διαβάζουμε αὐτολεξεί:

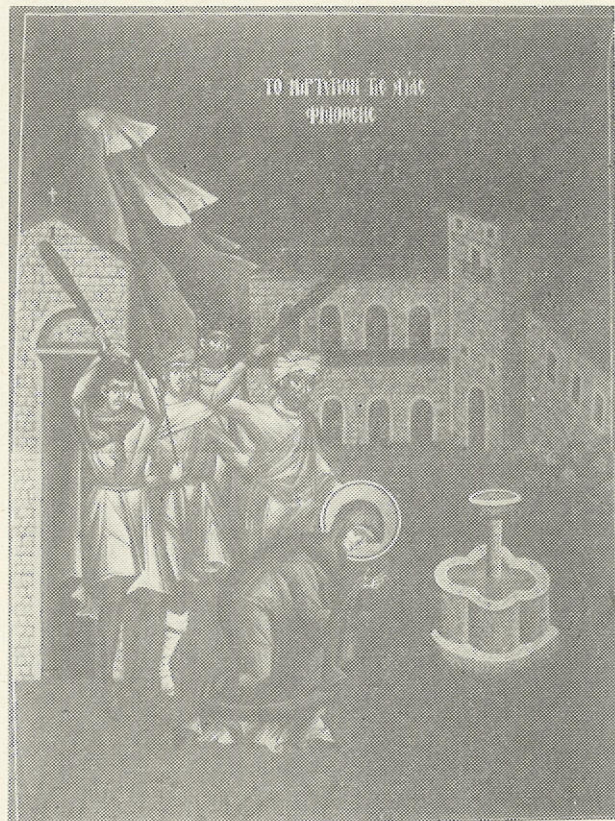
«Τὸ μοναστήρι αὐτὸ δὲν εἶχε μόνον καλόγρηες, ἀλλὰ ἦτο καὶ γηροκομεῖον, νοσοκομεῖον, ὄρφανοτροφεῖον κ.λπ. Ἐκεῖ εὗρισκον ἄσυλον γέροι καὶ γρηές, οἱ μὴ ἔχοντες προστασίαν, οἱ ἀσθενεῖς· ὅσα κορίτσια ὄρφάνευαν καὶ δὲν εἶχαν ποῦ νὰ μείνουν, ἐπήγαιναν εἰς τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Φιλοθέης καὶ ἐκεῖ ἐσπούδαζαν ἀναλόγως τῆς περιουσίας καὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως. Ἐὰν ἦσαν ἀρχοντοπούλαις ἐμάνθανον κεντήματα καὶ γράμματα ἐὰν ἤθελαν. Ἐὰν ἦσαν πτωχὰ κορίτσια ἐμάνθανον νὰ ὑφαίνουν, νὰ γνέθουν καὶ ὄλαις τῆς ἄλλαις δουλειαῖς, ὅσαις χρειάζονται σὲ μιὰ κόρη πτωχή. Ὅταν ἤρχοντο σὲ ἡλικίαν τὰς ἐρωτοῦσαν καὶ ἐὰν ἤθελαν νὰ μείνουν καλόγρηαις ἔμεναν, ἀλλέως τὶς ἐπάντρευον».

Γιὰ νὰ καταφανεῖ μάλιστα ἡ ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς ποῦ ἔτρεφαν οἱ Ἀθηναῖοι στὴ Μονὴ τοῦ ‘Αγίου ‘Ανδρέου ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρουμε μιὰ ὁμολογία τοῦ 1579 ποῦ λέει πὼς κάποια Ἀθηναῖα προσφέρει κτήματα καὶ χρήματα «εἰς τὸ μοναστήρι τῆς κυρὰ Φιλοθέης διὰ νὰ γράψῃ ὀνόματα τρία, τὸν ἄνδρα της, τὸν πατέρα της καὶ τοῦ λόγου της». Δηλαδή νὰ τοὺς μνημονεύει.

ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, ΤΟ ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΟΣΙΑΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ ΣΤΑ ΠΑΤΗΣΙΑ

Τοῦ κ. Δ. ΦΕΡΟΥΣΗ

Ὅταν ὅμως ἡ Μονὴ βρισκόταν στὴ μεγάλη της ἀνθηση χρειάστηκε ἡ Φιλοθέη νὰ ἰδρῦσει καὶ σ’ ἄλλες περιοχὲς τῆς Ἀθήνας, τῆς Ἀττικῆς, ἀκόμα καὶ στὰ

Τὸ μαρτύριον τῆς Ὁσ. Φιλοθέης ποῦ ἐγίνε στὸν Ἀγ. Ἀνδρέα Πατησίων. Εἶναι ἀπὸ τοιχογραφία τοῦ Γιάννη Βασιλόπουλου στὸν ἱ. ναὸ Ἀγ. Ἀναργύρων Πειραιῶ.

γύρω νησιά μετόχια και ξωκλήσια για τις ανάγκες του έργου της. Ένα από αυτά, το πιο γνωστό σε μας σήμερα, που σώζεται μάλιστα, είναι και το Μετόχι του Αγίου Ανδρέα, στα Πατήσια, στην οδό σήμερα Λευκωσίας, δίπλα στον αριθμό 32.

Από το συναξάρι της Όσίας Φιλοθέης μαθαίνουμε για αυτό ότι:

«πολλοί ακούοντες την φήμην της αγίας προσερχόμενοι ἐλάμβανον ψυχικάς και σωματικάς Ιατρείας· ὅθεν διὰ τὴν τοιαύτην ἐνόηλθιν και διὰ τὸ πλῆθος τῶν μοναζουσῶν, ὅπου καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἤϋξανε και ἐστενοχωρεῖτο τὸ μοναστήριον, ἐπαραινήθη ἡ ἀγία και φηκοδόμησε και ἕτερον, μακρὰν ὀλίγον τῆς πόλεως, εἰς τόπον λεγόμενον Πατήσια, πρὸς τελειότεραν ἡσυχίαν τῶν ἀδελφῶν, εἰς τὸ ὁποῖον συχναίευσσα συνεφιλοσώφει και συνησκεῖτο μετὰ τῶν ὑπ' αὐτῆν».

★

Τὸ Μετόχι αὐτὸ στὰ Πατήσια, ἀνάπτυξε κίνηση παράλληλη με τὴ γυναικεία Μονὴ τῆς Φιλοθέης στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας.

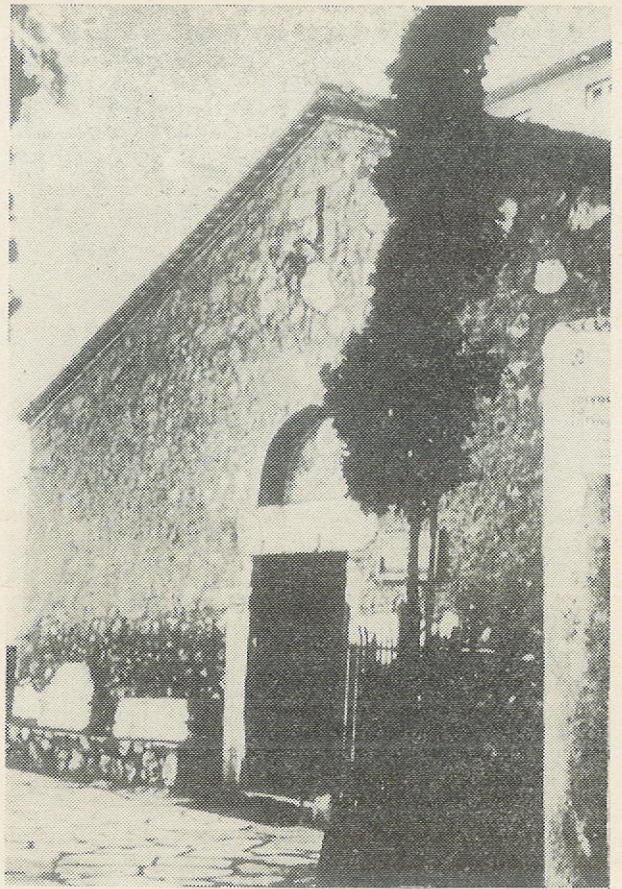
Πάρα πολλές ἀπὸ τὶς δραστηριότητες, ξεχωριστὰ ἐκεῖνες που ἔπρεπε νὰ εἶναι κρυφές ἀπὸ τοὺς Τούρκους, γίνονταν ἐκεῖ. Πράγμα που μαθεύτηκε τελικὰ ἀπὸ τοὺς Ἀγαρηνοὺς. Γι' αὐτὸ και τὸ μαρτύριο τῆς Φιλοθέης ἔγινε στὸ Μετόχι.

Συγκεκριμένα, στὶς 3 πρὸς 4 Ὀκτωβρίου τοῦ 1588 κι ἐνῶ ἡ Όσία μετὰ τὸ Κοινόβιό της ἔκανε ὀλονυχτία στὴ νύχτη τοῦ Αγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτη, μπῆκαν κρυφὰ πέντε Τούρκοι, τὴν ἄρπαξαν (και ἀπὸ τὰς περιστάς μάλιστα και τὰ τραύματα τὴν ἄφησαν σχεδὸν ἡμιθανῆ) γιὰ νὰ παραδώσει τὸ πνεῦμα της στὶς 19 Φεβρουαρίου τοῦ 1589, ὅπως μαθαίνουμε ἀπὸ τὸ βίβιο της:

«...τῶν ἐκ τῆς Ἀγαρ τινὲς τρέφοντες πρὸ πολλοῦ κατ' αὐτῆς μῖσος και ἔχθραν ἀνείκαστον διὰ τὰς αἰτίας ἐκεῖνας, ὅπου ἐν προσιμίοις εἰρήκαμεν, ἐπῆγαν διὰ νυκτὸς εἰς τὸ ἐν Πατησίοις εἰρημένον μονῆριον (ἔτυχε δὲ τότε νὰ ἐπιτελεῖται ἡ νύχτη τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου και ἡ ἀγία μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν νὰ προσμένωσι τῷ θεῷ ναῶ, ὀλονύκτιον ἀκολουθίαν ποιῶσαι) και εἰσπηδήσαντες πέντε ἐξ αὐτῶν, ἤρπασαν τὴν ἀγίαν, και ἀπὸ τὰς περιστάς μάλιστα και τὰ τραύματα τὴν ἄφησαν σχεδὸν ἡμιθανῆ. Ἡ δὲ ἐπὶ τούτῳ πολλὰς εὐχαριστίας τῷ Θεῷ ἀναπέψασα, μετ' ὀλίγον καιρὸν τῶν πληγῶν ἐκείνων ἐδέξατο τὸ μακάριον τέλος και ἀπῆλθε πρὸς τὰς οὐρανίους χοροστασίας».

★

Μετὰ τὸ θάνατο τῆς Φιλοθέης τὸ μοναστήρι τοῦ Αγίου Ανδρέα συνέχισε τὸ παιδευτικὸ και ἀναγεννητικὸ ἔργο του μετὰ ἡγουμένη τὴν ἀξία ἀδελφὴ Λεοντία. Παράλληλα ὅμως δραστηριοποιεῖται και τὸ Μετόχι στὰ Πατήσια. Κι ὄχι μόνο αὐτό! Ἀλλὰ ἐπεκτείνεται στὴ γύρω περιοχὴ, μετὰ τὴν ἀγορὰ και ἄλλων γειτονικῶν κτημάτων, ὅπως μαρτυροῦν διάφορα πωλητήρια ἔγγραφα.

Τὸ Μετόχι τῆς Όσ. Φιλοθέης στὰ Πατήσια, ὅπως εἶναι ἀνακαινισμένο και ἀγιογραφημένο ἀπὸ τὸ Φώτη Κόντογλου, παρουσιάζει σήμερα μεγάλη πνευματικὴ ἀνθηση.

Ὡστόσο οἱ πληροφορίες γιὰ τὴ ζωὴ στὸ Μετόχι σταματοῦν κάποτε και δὲ γνωρίζουμε πότε ἀκριβῶς ἐγκαταλείπεται και ἐρημώνεται.

Τὰ ὠραῖα και πολλὰ κελιά ἐξαφανίζονται. Σαπίζουν οἱ ξυλοδοσιές και γκρεμίζεται ἡ στέγη. Ὁ ναὸς γεμίζει μετὰ παχιὰς ἐπιχώσεις κι ὄλος ὁ τόπος μέσα κι ἔξω χορταριάζει.

Πρὶν ὅμως συμβεῖ ἡ καταστροφή, φαίνεται πὼς χρησιμοποιήθηκε ὡς κοιμητήριο, γιὰτὶ βρέθηκαν τάφοι και ἓνα θολοσκέπαστο ὀστεοφυλάκιο.

Σύμφωνα ἐξάλλου μετὰ τὰ στοιχεῖα που συγκεντρώθηκαν ἀπὸ εὐσεβεῖς και ἱκανοὺς ἐπιστήμονες, συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ Μετόχι τοῦ Αγίου Ανδρέα ἦταν τρίκλιτη βασιλική. Ὁ τρόπος τοιχοδομίας, τὰ τοξικὰ παράθυρα, τὰ τεθλασμένα τόξα, φανερόνουν αὐτὴ τὴν κατασκευὴ.

Ὁ Ἀ. Ὀρλάνδος στὴν «Ἐπετηρίδα Βυζαντινῶν Σπουδῶν» τόμ. Η, σελ. 318 τοῦ 1931 γράφει:

«Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἦτο λίαν σκοτεινόν, ὡς συνήθως εἰς τοὺς ναοὺς τῶν πρώτων μάλιστα αἰῶνων τῆς Τουρκοκρατίας... φωταγωγὸς δὲν ὑπῆρχεν ὑπὲρ τὸ μέσον κλίτος, ὅλον τὸ

εισερχόμενον φῶς παρείχετο μόνον διὰ στενῶν καὶ δίκην πολεμιστρῶν κατασκευασμένων παραθύρων...

» Τὸ σχῆμα τῆς τρικλίου ξυλοστέγου βασιλικῆς ἦτο λίαν σύνθητες καὶ πρῶ, μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας· τὸ ἐπανευρίσκωμεν καὶ εἰς ἄλλα σύγχρονα κτήρια, ὡς π.χ. ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις μονῇ τῆς Ὁσίας Φιλοθέης, τὸν "Αγ. Φίλιππον, τὴν Ὑπαπαντὴν καὶ τὸν "Αγ. Γεώργιον τοῦ Ὁρωποῦ κλπ. ἔνθα μάλιστα ἡ στέγη εἶναι ἀδιασπᾶστος δικλινῆς, ὡς ἐν τῷ ναῷ τῶν Πατησίων».

Ἐπὶ τῇ ἀποφασίστῃ ἡ ἀναστήλωση τοῦ ναοῦ ἀπομακρύνθησαν οἱ ἐπιχώσεις στὸ ἐσωτερικόν. Καὶ στὴ συνέχεια συμπληρώθησαν τὰ ἐξωτερικὰ τοιχώματα μέχρι τὸ ὕψος τῆς ξύλινης στέγης. Ἀναστηλώθητε ὀλόκληρη ἡ νότια κιονοστοιχία καὶ κατασκευάσθησαν ὅλα τὰ τόξα.

Κατὰ τὴ διάρκεια ὅμως τῶν ἐκσκαφῶν γιὰ τὴν ἀναστήλωση τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέα βρέθησαν πολλὰ ἐνδιαφέροντα ἀντικείμενα τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλα, δείγματα τῆς ἱστορικότητος τοῦ χώρου. Ἀνάμεσά τους ἦσαν παλαιохριστιανικὰ ἐπιθήματα, διάφορα κιονόκρανα, γλυπτὰ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ποὺ φανεροῦν πὺς ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας γειτόνευε ἴσως μὲ παλαιότερο ρωμαϊκὸ ἢ χριστιανικὸ κτίσμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο χρησιμοποίησε καὶ τὰ ὕλικά του.

Ἐξάλλου, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνση τῆς ἐπίχωσης ἀποκαλύφθητε σύστημα τάφων σὲ σχῆμα ὀρθογώνιου ποὺ εἶναι βυζαντινοῦ τύπου. Στὸ ἐσωτερικὸ τῶν τάφων αὐτῶν βρέθησαν ὅσα ἀνθρώπινα καὶ ἀγγεῖα, τὰ πιὸ πολλὰ ἀκέραια.

Σὲ ἄρθρο τοῦ ὁ Ἀναστ. Κ. Ὁρλάνδος στὸ «Ἀρχεῖο Βυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος» τόμ. 5, 1937 σχετικὰ μὲ τις ἐργασίες ἀναστήλωσης καὶ τὰ ἀντικείμενα ποὺ βρέθησαν γράφει:

«Ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐνὸς ἀγγείου, (ποὺ βρέθητε) ὅπερ εἶναι ἐκ πορσελάνης εὐρίσκεται διὰ κυανοῦ χρώματος ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους ἡ λατινικὴ λέξις nos διὰ γοθικῶν χαρακτῆρων γεγραμμένη ἐν συμπλέγματι πρὸς σταυρὸν. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο προφανῶς δυτικῆς προελεύσεως καὶ δὴ ἐκ τοῦ γνωστοῦ καὶ ἐξ ἄλλων δειγμάτων ἐργοστασίου τῆς παρὰ τὴν Γένουαν πόλεως Savona· τὰ ὑπόλοιπα ἀνατολικῆς προελεύσεως καὶ κατασκευῆς· ἂν κρίνωμεν δ' ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τῶν θεμάτων τῆς διακοσμῆσεώς των ἀνήκουσιν εἰς τὸν 17ον ἢ τὸν 18ον αἰῶνα».

Σπουδαῖο εὑρημα εἶναι καὶ τὸ ἀνάγλυφο εἰκονίδιο τῆς Θεοτόκου ἀπὸ πράσινο στεατίτη, τοῦ 11ου καὶ 12ου αἰῶνα.

Μαζὶ μὲ τὸ πιὸ πάνω ἀνάγλυφο εἰκονίδιο τῆς Παναγίας βρέθησαν ἀκόμα 23 ἀργυρᾶ νομίσματα ἐνετικὰ, βυζαντινοῦ τύπου (γρόσσια ματαπάνια) ποὺ ἀνῆκαν στοὺς δόγες τοῦ 13ου αἰῶνα. Κι ἀκόμα ἄλλα ἑπτὰ σύγχρονα γρόσσια ματαπάνια (ματαπάνι = ὀνομασία παλίου ἐνετικοῦ νομίσματος) κακῆς βέβαια διατήρησης καὶ ἀδιάγνωστα.

Ἐξάλλου σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς τάφους βρέθητε καὶ χάλκινο νόμισμα τουρκικόν, τοῦ Μουσταφᾶ Γ' (1737-1773).

★

Σήμερα τὸ ἱστορικὸ καὶ κομψὸ αὐτὸ Μετόχι τῆς Ὁσίας Φιλοθέης στὰ Πατήσια ἔχει ἀναστηλωθεῖ ἐξ ὀλοκλήρου. Γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτὴ χρησιμοποιοῦθησαν καὶ μερικὲς κολόνες καὶ λίγα μάρμαρα τέχνης μεταβυζαντινῆς. Ἐπίσης ὁ ἀγιογράφος Φώτης Κόντογλου ἔχει ἀγιογραφήσει τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ μὲ ὠραῖες, βυζαντινὲς μορφές.

Ὁ ναὸς λειτουργεῖ ὡς παρεκκλήσι τοῦ Ἀσουλῶ Ἀνιάτων. Ἐφημέριός του εἶναι ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γαβριὴλ Τσάφος.

Τὴν τελευταία δεκαετία μάλιστα ἔχει ἀναπτύξει μιὰ ἐξαιρετικὴ λειτουργικὴ, ποιμαντικὴ καὶ πνευματικὴ δραστηριότητα, ἄξια τῆς ἱστορικότητος καὶ τῆς ἀπιστολῆς τῆς κτητόρισσας τοῦ Φιλοθέης Μπενιζέλου.

★

Οἱ Ἀθηναῖοι στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ ναρτίτερα ἔχτιζαν ναοὺς ποὺ συνδέονταν μὲ κάποιο γεγονός, ὀνομαστὸ πρόσωπο ἢ μνήμη νέου μάρτυρα.

Ἔτσι γέμισε ἡ Ἀθήνα καὶ ὁ ἀνοιχτὸς χώρος τριγύρω τῆς ἀπὸ μικρὲς ἐκκλησίες, μεγάλους ναοὺς, μοναστήρια καὶ μετόχια, ποὺ ξεπέρασαν στὰ χρόνια τῆς Ἐπανάστασης τοῦ Εἰκοσιένα τὰ τριακόσια!

Σήμερα ἀπ' ὅλο αὐτὸ τὸν καλλιτεχνικόν, παραδοσιακὸν καὶ θρησκευτικὸν πλοῦτον ζήτημα εἶναι ἂν ὑπάρχουν μόνον σαράντα μὲ κάποια ἱστορικὴ καὶ ἀρχιτεκτονικὴ ἀξία. Κι αὐτὸς εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς λόγους, ποὺ πρέπει νὰ προσεχθοῦν καὶ νὰ διατηρηθοῦν ὡς κόρη ματιοῦ.

Οἱ ἱεροὶ αὐτοὶ, μνημειακοὶ χώροι ἐξακολουθοῦν νὰ μᾶς δίνουν τὴ γεωγραφικὴ αἴσθησι τῆς παλιᾶς Ἀθήνας. Κι ἀκόμα, τὴν ἀκοίμητη πνευματικὴ τῆς διάρκειας στοὺς αἰῶνες. Εἶναι οἱ ρίζες. Εἶναι τὰ θεμέλια καὶ τὰ τοιχία ποὺ κράτησαν ἀλώβητο τὸ λαὸ τῆς ἀπὸ τὴ νόθευση καὶ τὴν πρόκληση. Τὸν στέγασαν. Τὸν περιφρούρησαν. Καὶ τὸν ὄπλισαν, γιὰ ν' ἀντέξει στὶς κακουχίες καὶ στὶς δυναστεύσεις ποὺ τὸν ἀπειλοῦσαν μὲ ἀφανισμό.

Παρόμοια, λοιπόν, ἔθνικα καὶ θρησκευτικὰ μνημεῖα, σὰν τὸ Μετόχι τῆς Φιλοθέης στὰ Πατήσια, ἀποτελοῦν στὶς μέρες μας στέρεες ἀντηρίδες, ποὺ μποροῦν νὰ κρατήσουν γερά κάποιες ἀξίες ποὺ ἀπειλοῦνται μὲ κατάρρευση.

Καὶ μέχρις ὅτου ξαναὑψωθοῦν καινούργιες κατασκευές, ποὺ θὰ μᾶς ὀδηγήσουν σ' ἓνα ἐξίσου πνευματικὸ Ἰοστέφανο Ἀστὺ γεμάτο Ρωμιόσῆνη καὶ Ὁρθοδοξία, τοῦτοι οἱ οἴκοι τοῦ Θεοῦ καὶ φρουροὶ τοῦ Γένους εἶναι φάροι καὶ πύργοι ζωῆς καὶ ἐλπίδας.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ & ΓΥΝΑΙΚΑ

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΠΑΝΤΕΛ. ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗ

Σήμερα γίνεται πολὺς λόγος γιὰ τὴν γυναίκα, τὴν θέση τῆς μέσα στὴν κοινωνία καὶ τὴν ἰσότητά τῆς μετὸν ἄνδρα. Γι' αὐτὸ εἶναι χρήσιμο καὶ ἐπιβεβλημένο νὰ πλησιάσουμε αὐτὸ τὸ θέμα καὶ νὰ τὸ δοῦμε ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ θέση τῆς γυναίκας μέσα στὸν Χριστιανισμό εἶναι οὐσιαστική, τιμητική καὶ σπουδαία. Γυναίκα δίνει τὴν ἀνθρώπινη φύση στὸν ἐνανθρωπίσαντα Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ἡ Παναγία. Γυναῖκες βλέπομε στὸ στενὸ κύκλο τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. Παρ' ὅτι, σύμφωνα μετὲς τὶς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δὲν μπορούσαν νὰ διαδραματίσουν ρόλο στὸ δημόσιο βίον οἱ γυναῖκες. Γυναῖκες παραστέκονται τὸν Χριστὸ στὸ Σταυρό. Γυναῖκες τοῦ προσφέρουν τὶς ἐντάφιες τιμὲς — μαζὶ μετὲς ἄνδρες. Γυναῖκες δέχονται πρῶτες τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως. Γυναῖκες συνεργάζονται στὴ διάδοσι τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀναδεικνύονται ἱεραπόστολοι, μάρτυρες, διακόνισσες. Τιμητικὰ ἀναφέρει πολλὰς γυναῖκες ὁ Ἀπ. Παῦλος στὶς ἐπιστολές του.

Γιὰ τὸν Χριστιανισμό δὲν τίθεται κἀν θέμα ἐξισώσεως τῆς γυναίκας μετὸν ἄνδρα, γιατί «ἐν Χριστῷ οὐκ ἔστι ἄρσεν ἢ θῆλυ»¹ διακηρύσσει ὁ Ἀπ. Παῦλος.

Γιατί καὶ οἱ δύο, ὅπως γράφει ὁ Ἀγ. Οἰκουμένιος, εἶναι ἰσότιμοι «τῷ ἑνῷ τύπον καὶ μίαν μορφήν ἐνδεδύσθαι, τὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μίαν ἔχειν κεφαλὴν αὐτόν, καὶ πάντας εἰς ἓν σῶμα συντελεῖν». Δηλ. εἶναι καὶ οἱ δύο ἰσότιμα μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα δηλ. εἶναι ἴσοι μπροστὰ στὸ Θεό. Ἐπομένως δὲν τίθεται θέμα ἐξισώσεως τῆς γυναίκας μετὸν ἄνδρα. Εἶναι ἴσοι, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἴδιοι. Ὑπάρχει ἰσότητα, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀπόλυτη ὁμοιότητα. Γι' αὐτὸ ἔχουν διάφορους ρόλους, — ἢ μᾶλλον οἱ ρόλοι τους εἶναι διαφορετικὰ τονισμένοι

ἀνάλογα μετὰ τὰ εἰδικὰ προσόντα ἢ προνόμια ἢ χαρίσματα τοῦ φύλου των. Καὶ τοὺς ρόλους αὐτοὺς πρέπει νὰ τοὺς σέβονται, γιὰ νὰ ἀνταποκρίνονται στὴν εἰδικὴ εὐθύνη τοῦ φύλου των. Ὅταν ἐπὶ παραδείγματι ἡ γυναίκα ἀδιαφορῇ γιὰ βασικούς ρόλους τοῦ φύλου τῆς — ὅπως εἶναι ἡ μητρότητα — δὲν γίνεται μ' αὐτὸ ἀνώτερη, ἀπλῶς προδίδει τὸ φύλο τῆς.

Εἶναι, βέβαια, διάχυτη στὶς πολιτιστικὰς ἀντιλήψεις περασμένων κυρίως ἐποχῶν ἡ ἰδέα τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνδρός. Τὴν ἱστορία τὴν διαμορφώνουν οἱ ἄνδρες — εἶπαν — καὶ μάλιστα οἱ μεγάλοι ἄνδρες. Ἀλλ' ἂν ἐρευνήσωμε καλλίτερα θὰ δοῦμε ὅτι πίσω ἀπὸ κάθε μεγάλο ἄνδρα κρύβεται συνήθως μιὰ μεγάλη γυναίκα, ὡς μητέρα, σύζυγος, ἀδελφή. Πίσω ἀπὸ τὸν Μ. Βασίλειο, ἡ Ἐμμέλεια. Πίσω ἀπὸ τὸν Χρυσόστομο, ἡ Ἀνθούσα. Πίσω ἀπὸ τὸν Γρηγόριο, ἡ Νόνα. Πίσω ἀπὸ τὸν Αὐγουστῖνο, ἡ Μόνικα.

Ὑπάρχουν, βέβαια, στὴν Κ. Διαθήκη, φράσεις, πού, ὅταν τὶς παρερμηνεύσωμε, δίδουν ἀφορμὴ αἰχμῆς κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅτι ὑποτιμᾷ τὴν γυναίκα Παραδείγματος χάριν ἀναφέρεται ὅτι «ὁ ἄνθρωπος εἶναι κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας», ἀλλὰ συμπληρώνει ὁ Ἀπόστολος «ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας»². Εἶναι κεφαλὴ γιατί; Γιὰ νὰ «ἐκτρέφῃ» καὶ νὰ «θάλπη»³. Νὰ φροντίζῃ μετὰ τὴν στοργὴ καὶ τὴν ἀγάπη του. Ὅχι γιὰ νὰ ἐξουσιάζῃ καὶ νὰ καταπιέζῃ. Γράφει πολὺ ὠραῖα σχετικῶς ὁ Ἀγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Ἄκουσον μέτρον ἀγάπης... κἀν τὴν ψυχὴν ὑπὲρ αὐτῆς δοῦναι δεῖ, κἀν κατακοπῆναι μυριάκις, μὴ παραιτήσῃ». Καὶ ἂν ἀκόμη χρειασθῇ γιὰ τὴν γυναίκα σου νὰ κατακοπῆς, νὰ θυσιασθῆς, μὴ διστάσης.

Εἶναι δηλ. κεφαλὴ γιὰ νὰ φροντίζῃ ὅχι γιὰ νὰ ἐξουσιάζῃ. Ἀλλωστε, ὅταν γίνεται λόγος γιὰ ἐξουσία ὁ ἴδιος Ἀπόστολος πάλι λέγει: «Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου

1. Γαλ. γ', 28.

2. Ἐφεσ. ε', 23.

3. Ἐφεσ. ε', 29.

σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή»⁴.

Ἄλλη φράσι εἶναι «ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα»⁵. Ἀλλὰ φόβος ἐδῶ σημαίνει σεβασμὸς, γιατί «ἡ τελεία ἀγάπη ἐξω βάλλει τὸν φόβον»⁶. Ὅπου ὑπάρχει ἀγάπη δὲν ὑπάρχει φόβος. Καὶ ἂν οἱ γυναῖκες πρέπει νὰ σέβωνται τοὺς ἄνδρες, πούθενά δὲν ἀναφέρεται ὅτι καὶ οἱ ἄνδρες δὲν πρέπει νὰ σέβωνται τίς γυναῖκες τους, ἀφοῦ καὶ οἱ δύο εἶναι μέλη τίμια τοῦ Χριστοῦ.

Τίθενται, βέβαια, ὠρισμένα ἐρωτήματα σχετικῶς μὲ τὴν θέσι τῆς γυναίκας. Ἐνα ἐρώτημα εἶναι: Θὰ περιορίσωμε τὴν γυναίκα στὸ σπῆτι ἢ θὰ τὴν ἀφήσωμε καὶ ἐξω ἀπὸ τὸ σπῆτι νὰ ἀναπτύσση δραστηριότητα; Θὰ ἀποκλείσωμε τὴν γυναίκα ἀπὸ τὴν κοινωνική, τὴν πολιτιστική, τὴν πολιτικὴ ζωὴ ἀκόμη; Ὁχι, βέβαια. Ἄν μιὰ γυναίκα ἔχει περίσσεια ταλάντων καὶ δυνατοτήτων, ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ τὰ ἀξιοποιήσῃ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει, λόγου χάρι νὰ κατηγοροῦμε μιὰ γυναίκα, πού μένει ἐκούσια ἄγανη, γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ κάποιον ἀνώτερο σκοπὸ. Βέβαια ἐρωτᾶται πῶς εἶναι σπουδαιότερο καὶ τί πρέπει νὰ κάνη μιὰ γυναίκα: Νὲ περιορισθῆ στὸ σπῆτι ἢ νὰ ἀναπτύξῃ ἐξω δραστηριότητα; Ποῦ νὰ δώσῃ τὸ βάρος; Δὲν ὑπάρχουν συνταγὲς καὶ κανόνες γενικοί. Κάθε γυναίκα εἶναι μιὰ εἰδικὴ περίπτωσι καὶ μιὰ ἰδιαίτερη προσωπικότητα, γι' αὐτὸ καὶ μὲ συναίσθησι τῆς εἰδικῆς εὐθύνης της πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν εἰδικὴν περίπτωσί της. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ λησμονῆ ὅτι οὔτε τελευταῖον, οὔτε μικρό, οὔτε ὑποτιμητικὸ, οὔτε λίγο εἶναι τὸ νὰ εἶναι μητέρα κυρίως.

Ἐνα δεῦτερο ἐρώτημα πολὺ καυτὸ σήμερα εἶναι: Δικαιοῦται ἡ γυναίκα νὰ ἔχῃ ἀπόλυτη ἐλευθερία στὴν περιοχὴ τῶν εἰδικῶν σχέσεών της μὲ τὸν ἄνδρα; Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Χριστιανισμὸς θὰ κάνει διαχωρισμὸ. Οἱ ἐντολὲς εἶναι κοινὲς καὶ γιὰ τὰ δύο φύλα. Ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία στὴν περιοχὴ αὐτὴ ἀλλοτριώνει, ἀποξενώνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν αὐθεντικὴν του ὑπαρ-

ξη. Εἰδικῶς ἡ γυναίκα χάνει τὸ πρόσωπό της. Γίνεται ἡ ἐκπρόσωπος τοῦ φύλου της. Παύει νὰ εἶναι ἡ γυναίκα — προσωπικότητα. Γίνεται ἡ γυναίκα — εἶδος, ὅταν θελήσῃ νὰ εἶναι δῆθεν ἐλεύθερη, γράφει ἀσύδοτη. Χάνοντας ἔτσι τὸ πρόσωπό της ἡ γυναίκα, γίνεται ἕνα ἀντικείμενο στὰ χέρια τοῦ ἀνδρός, ἕνα καταναλωτικὸ ἀγαθόν. Ἡ ἠθικὴ, δηλαδή, ἀσυδοσία δὲν εἶναι ἀπελευθέρωσι οὔτε ἀποδέσμευσι γιὰ τὴν γυναίκα, ἀλλὰ εἶναι καταποντισμὸς μέσα στὴν τρομικὴ κοινωνικὴ χοάνη τῶν καιρῶν μας. Γι' αὐτὸ χρειάζεται ἀγρυπνὴ προσοχὴ, μήπως οἱ ἄγανες γιὰ τὴν ἀποδέσμευσι τῆς γυναίκας, ὀδηγήσουν σὲ μιὰ μὲ νέα μορφή ὑποδοῦλωσὴς της πολὺ χειρότερη ἀπὸ ἐκείνην παλαιότερων ἐποχῶν.

Δὲν θὰ ἤθελα νὰ κλείσω τίς σκέψεις μου, χωρὶς νὰ ἀναφέρω μιὰ σκέψη τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, πού ἀναφέρεται εἰδικὰ στὸ στολισμὸ. Γιατὶ οἱ γυναῖκες ἔχουν ἔμφυτη τὴν καλαισθησία. Καὶ ὁ Ἄπ. Παῦλος τοὺς συνιστᾷ, ἄλλωστε, νὰ «κοσμοῦν ἑαυτὰς μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης»⁷. Λέγει, λοιπόν, ὁ Ἄγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Τί σοι ὄφελος τοῦ χρυσοῦ γύναι; Ἴνα οὖν καλὴ φαίνῃ καὶ ὠραία; Ἀλλ' οὐδὲν σοι ἐστὶν εἰς κάλλος ψυχῆς. Γενοῦ τὴν ψυχὴν εὖμορφος καὶ ἔση καὶ τὸ σῶμα ποθεινὴ». Τί σὲ ὠφελοῦν, λέγει, τὰ πολλὰ στολίδια; Γιὰ νὰ φαίνεσαι ὠραία; Γίνε ὠραία στὴν ψυχὴ. «Εὖμορφος τὴν ψυχὴν». Καὶ τότε αὐτὸ τὸ κάλλος θὰ ἀκτινοβολῆ καὶ στὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνισι. Αὐτὸ τὸ κάλλος, ὅταν ὑπάρχει, τότε ὑπερκαλύπτεται καὶ κάθε ἄλλη ἔλλειψι. Ἐνῶ ὁ ὑπερβολικὸς καὶ ἐξεζητημένος, ὁ χωρὶς «αἰδῶ καὶ σωφροσύνη», ἀποπροσωποποιεῖ καὶ αὐτὸς τὴν γυναίκα.

Ἀπὸ τίς λίγες αὐτὲς σκέψεις γίνεται φανερό ὅτι ἡ θέσι τοῦ Χριστιανισμοῦ πάνω στὸ θέμα πού μᾶς ἀπασχόλησε εἶναι ξεκάθαρος. Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς πρῶτος διεκήρυξε τίς ἀρχὲς ἐνὸς γνήσιου φεμινισμοῦ. Καὶ μόνον ὅταν αὐτὲς οἱ ἀρχὲς, δηλ. τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, κατευθύνῃ τὰ βήματα τῆς γυναίκας, τότε μπορεῖ αὐτὴ νὰ ἀναδειχθῆ «τιμιωτέρα λίθων πολυτελῶν»⁸, στυλοβάτης τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

4. Α' Κορινθ. ζ' 4.

5. Ἐφεσ. ε', 33.

6. Α' Ἰωάν. δ', 18.

7. Α' Τιμ. β', 9.

8. Ἐκκλ. κθ', 28.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὲς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώνουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

Γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνσι τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γεωργαδίου 14, Ἀθήνα (140). Τηλ. 718.327.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Ἐπίσης τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς τῆς Κρυπτοφέρρης ὀρίζει τὴν τέλεσι τῆς Προηγιασμένης ὅλες τις νῆστιμες ἡμέρες τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἂν καὶ γνωρίζῃ τὴν παλαιὰ συνήθεια, ποὺ κρατοῦσε στὶς κοσμικὲς ἐκκλησίαις καὶ σὲ ἄλλα μοναστήρια, νὰ τελεῖται αὐτὴ μόνο Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ: «Δεῖ γινώσκειν ὅτι κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν ἡ ἐκκλησία ἐν ταῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἡμέραις καθ' ἑκάστην οὐ ψάλλει Προηγιασμένῃν, εἰ μὴ δύο ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος..., ἀλλὰ ἡμεῖς... προηγιασμένα ψάλλομεν καθ' ἑκάστην, χωρὶς Σαββατοκυριακῶν καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ» (κῶδ. Κρυπτοφέρρης ΑΠ 7 τοῦ ἔτους 1300). Καὶ σὲ ἄλλα ὅμως Τυπικὰ ὑπάρχουν ἔμμισες ἐνδείξεις. Στὸ Τυπικὸ ἐπὶ παραδείγματι τοῦ κώδικος Βαρβερ. III 69 τοῦ ἔτους 1205 ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου (ἵνα φυλάξῃ προηγιασμένα τρία διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων, ἣν μέλλει λειτουργῆσαι ταῖς τρισὶ τῆς ἐβδομάδος ταύτης ἡμέραις, Τετάρτι, Πέμπτη καὶ Παρασκευῇ). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ ἀνωτέρου Τυπικοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Τριωδίου ὅτι εἰδικῶς τὴν Δευτέρα καὶ Τρίτη τῆς Καθαρᾶς Ἑβδομάδος δὲν ἐγίνετο Προηγιασμένη (διὰ τὸ νηστεύειν ἐκ παραδόσεως πᾶσαν τὴν ἀδελφότητα) υποδηλώνει ὅτι ὅλες τις ἄλλες ἡμέρες «ἐκ παραδόσεως» ἐτελεῖτο ἡ Προηγιασμένη. Τὸ Τυπικὸ Βαρβερ. III 69, ποὺ μνημονεύσαμε ἀνωτέρω, προσάγει καὶ ἄλλο λόγο: «Χρὴ γινώσκειν ὅτι εἰς τὰ μοναστήρια ἐν ταῖς δυσὶν ἡμέραις τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, ἦγουν τῆ Δευτέρα καὶ τῆ Τρίτη, προηγιασμένα οὐ ψάλλονται, εἰ μὴ μόνον οἱ ἐπίσκοποι καὶ ἀρχιεπίσκοποι ψάλλουσι ταῦτα (ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις) ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς αὐτῶν καὶ μεγάλαις ἐκκλησίαις». Ἔτσι τὸ Τυπικὸ αὐτὸ μᾶς δίνει μιὰ ἀκόμα μαρτυρία γιὰ τὴν τέλεσι Προηγιασμένης ἐκτὸς Τετάρτης καὶ Παρασκευῆς.

Ἀνακεφαλαιώνοντας τὴν παράδοσι αὐτὴ ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης, λέγει ὅτι «παραδέδοται ἐνεργεῖν» τὴν Προηγιασμένη «ἐν ταῖς τῆς ἐβδομάδος πέντε ἡμέραις». Μνημονεύοντας δὲ τὴν ἀρχαία συνήθεια νὰ λειτουργοῦν προηγιασμένα καὶ κατὰ τὴν Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ τῆς Τυροφάγου καὶ

κατὰ τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ, δηλαδὴ νὰ τελοῦν τὴ θείαν λειτουργίαν εἴτε τελεία εἴτε Προηγιασμένη ὅλες τις ἡμέρες τοῦ ἔτους, προσθέτει: «Ἐπεὶ γὰρ ἀναγκαιστάτη πρὸ παντὸς ἡ φρικτοτάτη καὶ ἱερὰ τελετὴ (δηλ. ἡ θεία λειτουργία) καὶ τοῦ κόσμου παντὸς σωτήριον, οὐκ ἔδοξε δίκαιον εἶναι καθόλου πεπαῦσθαι ταύτην, οὐδὲ κατ' αὐτὴν τὴν μεγάλῃ ὀνομαζομένην καὶ οὖσαν Τεσσαρακοστήν... Οὐ γὰρ ποτε τοῖς πατράσιν ἔδοκει ἀνεκτὸν εἶναι ἡμέραν τινὰ παρελθεῖν καὶ μὴ ἑωρακέναι διὰ τῶν μυστηρίων τὸν Κύριον, δι' ὧν ἔφη καὶ αὐτὸς ἐν εἶναι μεθ' ἡμῶν καὶ τό: "Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος"». (Ἀπόκρισις πρὸς τὴν νε' ἐρώτησιν τοῦ Πενταπόλεως Γαβριήλ).

Σύμφωνα λοιπὸν πρὸς τὸν νβ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου καὶ πρὸς τὴν παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ μαρτυρεῖται ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ τὰ ἀρχαία Τυπικά, (οὐ μόνον κατὰ τὰς Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς Δευτέραν, Τρίτην καὶ Πέμπτην ἀκωλύτως ὑπὸ τῶν βουλομένων ἡ Προηγιασμένη γίνεται λειτουργία), ὅπως εὐστοχα παρατηρεῖ ὁ ὁσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σχολιάζοντας στὸ Πηδάλιό του τὸν ἀνωτέρω κανόνα. Ἡ διάταξις τῶν νεωτέρων Τυπικῶν περὶ τακτικῆς τελέσεως τῆς Προηγιασμένης κατὰ τις Τετάρτες καὶ Παρασκευῆς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς δὲν ἔχει τὴν ἐννοίαν ὅτι κωλύει τὴν ἐκτάκτως τέλεσίν της καὶ κατὰ τις λοιπὲς ἡμέρας. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἀπαραίτητος τέλεσις τῆς τελείας θείας λειτουργίας κατὰ τὰ Σάββατα καὶ τις Κυριακὲς καὶ τις ἑορτὲς τοῦ ἔτους δὲν σημαίνει ὅτι ἐμποδίζει τὴν τέλεσίν της ἐκτάκτως καὶ κατὰ τις λοιπὲς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος.

Στὴν περίπτωσι αὐτὴ τελέσεως Προηγιασμένης κατὰ τὴ Δευτέρα, Τρίτη ἢ Πέμπτη θὰ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ τυπικὸ ποὺ ἰσχύει στοὺς συνδεδεμένους μετὰ Προηγιασμένη ἑσπερινούς τῆς Τετάρτης καὶ Παρασκευῆς. Τὰ ἀπόστιχα (ιδιόμελο καὶ μαρτυρικὸ) θὰ προφαλοῦν τῶν στιχηρῶν κατὰ τὸ «Κύριε, ἐκέκραξα». Μετὰ βᾶσι τὴν ἀρχὴ αὐτὴ πολὺ εὐστοχα στὴν «Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ» τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Β α σ. Ρ η γ ο π ο ὑ λ ο υ, Θεσσαλονίκη 1977, ἔχει περιληφθῆ καὶ τυπικὴ διάταξις «Ἐσπερινοῦ μετὰ Προηγιασμένης ἐν ἡμέρᾳ Δευτέρα, Τρίτη ἢ Πέμπτη» (σελ. 385-386).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 150 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

ΠΑΡΑΝΟΜΙΑ*

Του Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

3

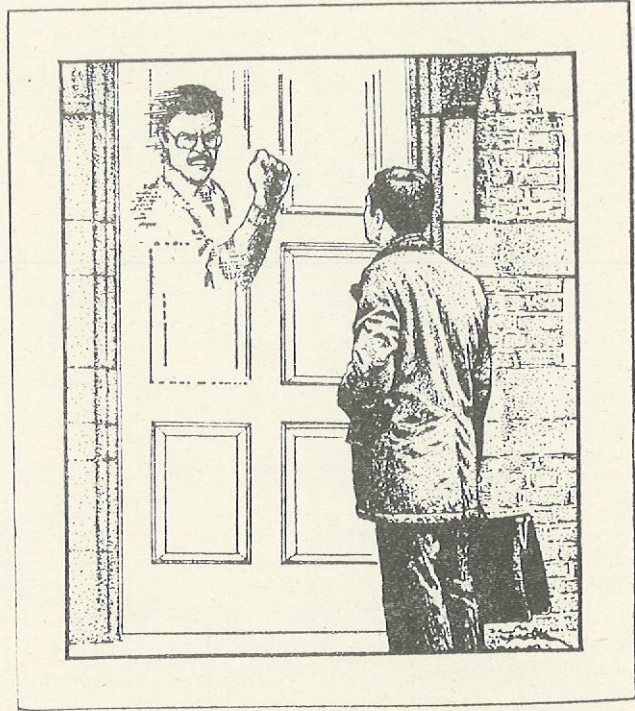
«Όποιος αγαπά την ζωή και θέλει να ιδεί ημέρες καλές, ας σταματήσει την γλώσσαν του από το κακόν και τὰ χείλη του από το να λαλούν δόλο, ας αποκλίνη από το κακόν και ας κάμη το καλόν, ας ζητήσει ειρήνην και ας την επιδιώκη, διότι τὰ μάτια του Κυρίου είναι προσηλωμένα εις τους δικαίους και τὰ αὐτιά του εις την δέησίν των, το πρόσωπον όμως του Κυρίου είναι ἐναντίον ἐκείνων που κάνουν κακόν» (Α΄ Πέτρ. γ' 10-12).

Ἡ χιλιαστική ὁργάνωσις ὑπόσχεται στοὺς ὀπαδοὺς τῆς ζωῆς, ἀρκεῖ νὰ πηγαίνουν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, μὲ σκοπὸ νὰ προσηλυτίσουν στὸ χιλιασμό. Ταυτόχρονα ὅμως τοὺς διδάσκει πὼς στὸ ἔργο αὐτὸ πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν τὴ λεγόμενη «στρατηγικὴ πολέμου» (Σκοπιά 1956, σελ. 159) καὶ νὰ ἀποκρύπτουν τὶς ἀληθινὰς τοὺς προθέσεις, ὄχι μόνον ἐνώπιον τῶν κρατικῶν Ἀρχῶν, ἀλλὰ καὶ στὶς πόρτες τῶν ἀνθρώπων, ὥσπου νὰ δημιουργήσουν προγεφύρωμα.

Ὅμως αὐτὸ εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία δόλος καὶ πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀγαποῦν τὴ ζωὴ καὶ θέλουν νὰ δοῦν ἡμέρες καλές, νὰ εἰσακουσθοῦν οἱ δεήσεις τοὺς ἀπὸ τὸν Κύριο.

Ὁ οἰκοδεσπότης δὲν γνωρίζει τὶς παγίδες τῆς «Σκοπιᾶς» καὶ μένει πολλὰς φορὰς ἀνυποψίαστος. Σκέπτεται πὼς βρῆκε ἄδολο ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται γιὰ πράγματα ποὺ τὸν ἀφοροῦν. Πρὸ παντὸς νομίζει πὼς πρόκειται γιὰ ἄνθρωπο ποὺ σέβεται τὶς ἀπόψεις τῶν ἄλλων καὶ εἶναι ἔτοιμος νὰ τὶς παραδεχθῆ, δείχνοντας μεγάλη εὐγένεια καὶ λεπτότητα. Τὸ ἀνυποψίαστο θῦμα δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ γνωρίζῃ πὼς πρόκειται γιὰ προσχεδιασμένη παράστασι, γιὰ τὴν ὁποία ὁ συνομιλητὴς του ἔκανε ἀκόμη καὶ πρόβες στὴ λεγομένη «Σχολὴ Θεοκρατικῆς Διακονίας» καὶ στὴ «Συνάθροισι Ὑπηρεσίας», ποὺ παρακολουθεῖ κάθε ἐβδομάδα, ὥπως ὅλοι οἱ χιλιαστές.

«Ἀρχίστε τὴ συνομιλία σας μὲ πράγματα ποὺ πιστεύετε ὅτι ἐνδιαφέρουν τὸν οἰκοδεσπότη, τονίζοντας μὲ συντομία τὸ πρόβλημα καὶ κατόπιν ὀδηγώντας τον στὴ Γραφικὴ λύσι», ἀναφέρει ἡ «Διακο-

Η ΣΚΟΠΙΑ — 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1981

Νομίζει πὼς φέρνει στοὺς ἀνθρώπους τὸ «εὐαγγέλιο τῆς βασιλείας». Ὅμως ἡ ἑταιρία ταυτίζει τὴ «βασιλεία» μὲ τὴ δική της οἰκονομικο-πολιτικὴ κυριαρχία. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κουβαλή πάντα μαζί του τὴν τσάντα μὲ τὰ προϊόντα τῆς ἑταιρίας.

νία τῆς Βασιλείας (Ἰούλιος 1978, σελ. 4), ἐννοώντας τὴ λύσι ποὺ δίνει στὸ θέμα ἡ χιλιαστικὴ ὁργάνωσις. «Ὅταν αὐτὸς κἀνῃ μιὰ παρατήρησι», συνεχίζει τὸ μυστικὸ χιλιαστικὸ Δελτίο, «σχολιάστε αὐτὸ ποὺ λέγει γιὰ νὰ καταλάβῃ ὅτι τὸν προσέξατε. Τὸ ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὶς σκέψεις του καὶ γιὰ τὸν λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο σκέπτεται ἔτσι, θὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ νὰ συνεχίσῃ τὴ συνομιλία του μαζί σας. Προσπαθήστε νὰ βρῆτε σημεία συμφωνίας καὶ τονίσετέ τα. Μὴ λησμονεῖτε ὅτι σὲ πολλὰς περιπτώσεις μπορεῖ νὰ ἔχετε μόνον λίγα λεπτὰ νὰ μιλήσετε. Γι' αὐτὸ, λοιπόν, ἐνῶ εἶναι πιθανὸν νὰ μὴ μπορῆτε νὰ συμφωνήσετε μὲ ὅλα ὅσα

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 157 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Μιά ιδέα.

ΤΗΝ 1η ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ, τὸ ἐορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας μνημονεύει τὴν «Πρόδοσιν τοῦ Τιμίμου Σταυροῦ», μιὰ λιτανεὶα ποὺ τελοῦσαν στὴ Βασιλίδα οἱ Βυζαντινοί. Αὐτὴ ἡ περιφορὰ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου τῆς σωτηρίας μας στοὺς δρόμους τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχε ἓνα ὡραῖο νόημα. Ἡ χάρις ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ Ἔθλο ὅπου ὁ Ἰησοῦς πέθανε γιὰ τὸν ἄνθρωπο, εἶναι ἀγιαστική. Ὅσοι τὸ ἀτενίζουσιν μὲ πίστη καὶ τὸ προσκυνοῦν μὲ εὐλάβεια, αἰσθάνονται κατάνυξη. Ἅγια συναισθήματα τοὺς πλημμυρίζουσιν. Καί, ἀναμνησκόμενοι τῆ θυσίας, ἐπάνω του, τῆς σαρκωμένης θείας Ἀγάπης, ἐμπνέονται τὴν ἀπόφαση ν' ἀνταποκριθοῦν πρὸς ἐνεργὰ σ' αὐτή.

Στὸ πρόσφατο παρελθόν, εἶχε διατυπωθεῖ ἀπὸ θεολογικοὺς κύκλους τῆς χώρας μας ἡ ἰδέα πὸς καλὸ θὰ ἦταν ν' ἀναβιώσει στὶς ἐνορίες αὐτὴ ἡ παλιὰ λειτουργικὴ συνήθεια. Τέτοια λιτανεὶα μὲ τὸν Τιμὸν Σταυρὸ θὰ ἦταν μιὰ ἀκόμη μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας, κυρίως πρὸς τὶς ἔξω τοῦ περιβάλλοντος τῆς ψυχῆς, ποὺ, στὸ σύγχρονο κόσμον, δὲν εἶναι λίγες. Τῆ σκέψῃ δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν χαρακτηρίσουμε καινοτομία. Διότι εἶναι ἐπαναφορὰ — ψυχοφελῆς δὲ — μιᾶς παλιᾶς παραδόσεως.

Τὸ «ἄκτιστον φῶς».

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ Μειαμόρφωση τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία μας ἀνέκαθεν, ἰδίως δὲ ἀπὸ τὶς μέρες τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ (14 αἰ.), ὑφαίνει μιὰ θεολογία ποὺ ἐκφράζει τὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια γνωρίσματά της. Πράγματι, αὐτὴ ἡ δεσποτικὴ ἐορτὴ, θυμίζοντάς μας καὶ τὴ δική μας μεταμόρφωση μέσα στὸ «ἄκτιστον φῶς», συνοψίζει τὴν οὐσία τοῦ ἀνατολικοῦ χριστιανικοῦ βιώματος. Ὁ Ἰησοῦς, πάνω στὸ Θαβώρ, ἄφησε ἐνώπιον τῶν Μαθητῶν του νὰ λάμψει μὲς ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη σάρκα ἡ θεότης του. Καὶ προτύπωσε ἔτσι αὐτὸ ποὺ θὰ γινόταν σὲ κάθε πιστὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας του. Μιὰ ζωὴ ἀναπτυσσόμενη μέσα στὴ θεία ἐνέργεια καὶ τὸ θεῖο φωτισμὸ. Μιὰ ζωὴ, μὲ κατάληξιν τὴν αἰώνια δόξα τῆς ἁγίας Ἰερουσαλήμ.

Ἐνα ἄλλο σχολεῖο.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ μας, τὴν ὥρα τοῦ καλοκαίρι, ἔρχονται σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὶς ὁμορφιὰς τῆς φύσεως. Οἱ διακοπές, εἴτε μὲ τοὺς γονεῖς εἴτε μέσα στὶς κατασκηνώσεις, τοὺς δίνουν τὴν ἐδρασίαν νὰ βροῦνται στὴ ζεῖδωση ἀγκαλιᾶς τῆς, ἀποκομίζοντας ὑγείαν καὶ ψυχικὴ ἀνάταξη. Εἰδικὰ ὡς πρὸς τὴ δεύτερην, αὐτὴ δρεψύεται, ὅπως ἡ Βίβλος καὶ ἡ προσωπικὴ πείρα τὸ διδά-

σκουν, κυρίως στὸ τι μᾶς λέει, χωρὶς φθόγγους, ἡ ἑλικὴ δημιουργία. Ὅντως «διηγεῖται δόξαν Θεοῦ». Ἡ φύση, πλάι στὴ γραπτὴ Ἀποκάλυψη, εἶναι ἓνα ἀνοιχτὸ βιβλίον, ποὺ, ἐποπτικά, μᾶς ἐξιστορεῖ τὴ σοφία τοῦ «ποιητοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν», προβάλλοντας στὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα τὶς ἠθικὰς καὶ αἰσθητικὰς ἀξίες, ἐμπνέοντας τὴ γνήσια θρησκευτικότητα.

Κατὰ τὶς θερινὰς λοιπὸν διακοπές, ἡ τρυφερὴ ἡλικία μαθητεύει σ' ἓνα ἄλλον εἶδον, πρὸ ἐλεύθερον καὶ πρὸ ἀπολαυστικόν, σχολεῖον, ὅπου διαπλάσσειται τὸ μύχιον εἶναι τῆς.

Δορυφόρος τοῦ Ἡσαΐα.

Ο ΜΙΧΑΙΑΣ, ποὺ ἡ μνήμη του ἄγεται σὶς 14 Αὐγούστου, εἶναι, παρὰ τὴ μικρὴ ἔκταση τοῦ ὁμωνύμου βιβλίου του, ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ σπουδαίους Προφῆτες. Χρονικὰ καὶ πνευματικὰ κοντινὸς στὸ μεγαλόστομον Ἡσαΐα, ἀγγίζει μὲ κατὸ λόγον τὰ κοινωρικὰ ἔλκη τοῦ λαοῦ του, στηλιτεύει τὴν ἀδικίαν καὶ ἄλλες ἀμαρτίαι, μὲς ἀπὸ ἀποκαλυπτικὸν στίχον γιὰ τὸ βίον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Μεσσία, προτρέπει τὶς ψυχὰς σὲ μετάνοιαν. Ἡ οὐσία τῆς ἀληθινῆς θρησκείας — διδάσκει — ἐγκεῖται στὸ «ποιεῖν κρίμα (νὰ συμπεριφέρεται κανεὶς δίκαια)» καὶ στὸ «ἀγαπᾶν ἕλεον (στὴ σύντροξιν τοῦ πλησίον μας)».

Ἐντυφώντας καὶ ἐμεῖς, οἱ σημερινοὶ χριστιανοί, στὶς θεοπνεύστες σελίδες του, ἀποκομίζομε ἀναμφίβολη ψυχικὴ ὠφέλεια. Μαθητεύομε στὸν ὑγιᾶ «φῶρον Θεοῦ».

Θαδδαῖος καὶ Ἀβγαρος.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Θαδδαῖος ἢ Λεβθαῖος (21 Αὐγούστου) εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς Δώδεκα Μαθητὲς τοῦ Κυρίου. Οἱ ἐρμηνευτὲς, θεωρώντας αὐτὲς τὶς δυὸ λέξεις μᾶλλον ὡς ἐπώνυμα, ἀποκλίνουν στὴν ἄποψη ὅτι λεγόταν Ἰουδας (πρὸς βλ. Λουκ. στ' 16, Πράξ. α' 13).

Σ' αὐτόν, ἡ ἀρχαία παράδοση ἀποδίδει ἓνα ἀπόκρυφο κείμενον (δηλαδὴ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει θέσιν στὸν κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης), μὲ τὸν τίτλον «Πράξεις». Ἡ διήγησις, χρονολογούμενη στὸν 7 αἰῶνα, ἀναφέρεται στὸ πὸς ὁ Θαδδαῖος στάλθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦ στὸν Ἀβγαρον, ἡγεμόνα τῆς συριακῆς πόλεως Ἐδεσσας, ἄνδρα ποὺ εἶχε διαισθανθεῖ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐκδηλώσει τὸν πόθον νὰ τὴν ἀσπασθεῖ.

Γύρω ἀπὸ τὸν Ἀβγαρον, ὑπάρχει καὶ ἡ πληροφορία, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἀδελφὸς του Ἀνανίας φιλοτέχνησε εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ, καθὼς καὶ μιὰ ἄλλη εἰδηση γιὰ ἀποτύπωσιν τῆς θείας ὄψεως σὲ μαντήλι.

« Πάντα

τὰ ἔθνη »

Ἔνα περιοδικό

μέ ἦθος

καί κύρος

Τοῦ κ. Δ. ΦΕΡΟΥΣΗ

Καθὼς ὁ κόσμος γίνεται μιὰ μεγάλη γειτονιά, ὀλοένα μεγαλώνει καὶ ἡ ἀναγκαιότητα μιᾶς πληρέστερης ἐπικοινωνίας καὶ γνωριμίας τῶν ἀνθρώπων. Ὀλοένα καὶ χρειάζεται περισσότερο ἡ ἀμφίδρομη διακίνηση μηνυμάτων, ἰδεῶν καὶ σημείων ἐπαφῆς γιὰ κατανόηση, καταλλαγή κι ἀγάπη.

Ἐνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ μέσα πού ἀσκοῦν ἀποφασιστικό ρόλο, εἶναι καὶ τὸ ἐντυπο. Ἐφημερίδα, περιοδικό, φυλλάδιο, ἀφίσα, διαφημιστικό, πού ξεχωρίζει ὅμως μέσα στὴ σύγχρονη πολυμορφία καὶ πολλαπλότητα τοῦ κόσμου, μέ τὴν ποιότητά του, τὴ μορφή του καὶ τὸ αἰσθητικό ἦθος του.

Ἔνα τέτοιο ἀκριβῶς περιοδικό, πού δικαιώνει καὶ δικαιώνεται μέ τὸ περιεχόμενο, τὴν αἰσθητική ἀριότητά του καὶ τὸ σκοπὸ του, εἶναι τὸ «Πάντα τὰ ἔθνη» τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Πρόκειται γιὰ μιὰ τριμηνιαία, ἱεραποστολική ἐκδοση, πού ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ δώσει «εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα» μιὰ γεύση τῆς Ὁρθόδοξης Οἰκουμενικότητας. Καὶ νὰ πάρει μέρος στὸ ἀδιάκοπο ἀνοιγμα τοῦ ὀρίζοντα πού γίνεται στίς μέρες μας, ἀπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου».

Στὸν πρόλογο τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ περιοδικοῦ σκιαγραφώντας τοὺς στόχους τῆς ἐκδοσης, ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Ἀνδρουσῆς Καθηγ. κ. Ἀναστάσιος (Γιαννουλάτος) σημειώνει:

«Τὸ τριμηνιαῖο περιοδικὸ «Πάντα τὰ ἔθνη» θὰ ἐπιδιώξει: (α) Νὰ ἐνημερώνει τὸν ἑλληνικὸ λαὸ πάνω στὴν πολύμορφη πραγματικότητα τοῦ κόσμου,

πού περιλαμβάνει τόσα ἔθνη μέ ποικίλα προβλήματα δυνατότητες καὶ χαρίσματα. Καὶ (β) νὰ τὸν πληροφορεῖ μέ τρόπο ὑπεύθυνο γιὰ τὶς ὀρθόδοξες ἱεραποστολικές προσπάθειες ἀνὰ τὸν κόσμον».

Ἦδη ἀπὸ τὰ δυὸ μόνο τεύχη τοῦ «Πάντα τὰ ἔθνη» πού ἔχουν κυκλοφορήσει, βλέπει κανεὶς τὸ ἱεραποστολικὸ ἀνοιγμα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας, κυρίως πρὸς τὶς χώρες τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Ἔνα ἀνοιγμα μέ προοπτικές πού ἀνταποκρίνεται στὸ «καθολικὸ χρέος καὶ τὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας μας». Καὶ πού φέρνει τὸ χριστιανικὸ μῆνυμα στὰ ἔθνη καὶ στοὺς λαούς.

Μὲ ἀφορμὴ τὸ περιοδικὸ αὐτὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἡ ἐφημερίδα «Βραδυνή» στίς 7-5-1982 γράφει:

«Ἡ ἐξωτερικὴ μας ἱεραποστολή στὴν Ἀφρικὴ, στὴν Ἀσία, στὴν Αὐστραλία, σὲ ὅλες τὶς Ἠπείρους ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μιὰ θαυμαστὴ δραστηριότητα. Τὸ ἔργο αὐτὸ πού τελεῖται ἀπὸ κληρικούς καὶ λαϊκούς, Ἑλληνες ὀρθοδόξους, ἔχει καὶ μιὰ ἄλλη ἰδιοτυπία. Εἶναι ἔξω καὶ μακριὰ ἀπὸ φατριασμούς, παρατάξεις, ἐντάσεις καὶ μικρότητες. Παρουσιάζουν οἱ ἱεραπόστολοι ἔργο πνοῆς τεράστιο καὶ ἀνυπολόγιστης ἠθικῆς ἀξίας».

Καὶ στ' ἀλήθεια. Τὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ ἔθνη» ἀποτελεῖ ζωντανὴ ἐκφραση μιᾶς ἀθόρυβης, ἀλλὰ οὐσιαστικῆς γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία στὸν κόσμο δουλειᾶς, πού συντελεῖται στοὺς κόλπους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Κι' ἀκόμα φανερώνει μιὰ ἐσωτερικὴ ἐνταση

Συνέχεια στὴ σελ. 175

ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ & Η ΤΡΥΦΕΡΗ ΗΛΙΚΙΑ*

Του κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ἀξίζει λοιπὸν νὰ στηρίξει κανεὶς τὴν ἐλπίδα του σ' αὐτὸν τὸν ἀήττητο συμμαχητή. Γιατὶ τὰ πράγματα βοοῦν ὅτι «τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ Κύριον ἔλεος κυλιώσῃ» (λα' 10).

Ἀνεβαίνουμε μαζὶ μὲ τὸν ψαλμωδὸ, ἄλλοτε, σὲ ποιητικὲς ἐξάρσεις. Ὅπως ὅταν ὑμνεῖ τὸ ἄνωθεν ἔλεος: «Ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ ἔλεός σου καὶ ἡ ἀλήθειά σου ἕως τῶν νεφελῶν» (λε' 6). Εἶναι ἓνα τοξωτὸ δοξαστικὸ, ποὺ μετεωρίζει τὸν καθένα.

Παρὰ τὸ λυρισμὸ του ὅμως, δὲν ξεχνᾷ καὶ τὸ διδακτικὸ ὕφος. Ἰδίως ὅταν σκοπὸς του εἶναι νὰ καθοδηγήσῃ στὶς πράξεις. «Παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς καὶ ἐγκατάλιπε θυμὸν» (λατ' 8), ξαναὑποδείχνει.

Πῶς διδάσκει; Ὅχι ἀπὸ καμμιὰ καθέδρα, ἀλλὰ σὰν ἓνας ἀδελφός μας, μὲς ἀπὸ δυὸ πηγές: Τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς δικῆς του βασανισμένης ζωῆς. Ὅλοι μαθητεύουμε στὸν οὐράνιο Διδάσκαλο, εἴμαστε, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη (στ' 45), «διδασκτοὶ Θεοῦ»*. Ἐκεῖνος εἶ-

ναι τὸ φῶς ποὺ μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν κρυφὴ μεταφυσικὴ πραγματικότητα, πλῶς ἀπὸ τὶς περιπέτειες τῆς ζωῆς, εἴτε τῆς δικῆς μας, εἴτε τοῦ πλησίον μας, ὅπως ἐδῶ ὁ Δαβὶδ.

Ἡ γεύση του ἀπὸ τὶς σχέσεις μὲ τὸν Κύριο δὲν εἶναι μόνον γλυκειά, ἀλλὰ καὶ πικρή. Τὸ τελευταῖο συμβαίνει ὅταν ἀκούει μέσα του τὸν ἐρινυακὸ λόγο τῶν τύψεων. «Ὅχι ἐστὶν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου», λέει στὸ Θεό, «οὐκ ἐστὶν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου» (λζ' 4). Ταυτίζοντας

τὴ θεία ὀργὴ μὲ τὸ μίλημα τῆς ἔνοχης συνείδησης, παριστάνει σὲ σοματικὸ ἀντίκτυπο τὰ πλήγματα ποὺ δέχεται ἡ ψυχὴ του.

Ἄλλὰ ἡ ἀφθαστὴ ἐλεγεία γύρα ἀπὸ τὶς τύψεις εἶναι ὁ πασίγνωστος ν' ψαλμός.

Ὁ ψαλμὸς τῆς μετάνοιας, ὅπως συνιθίζεται νὰ τὸν λένε.

Ἡ παράδοση κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ κατανυκτικὸ αὐτὸ ποίημα προέρχεται ἀπὸ τὸ Δαβὶδ. Ὅτι, συγκεκριμένα, εἶναι τὸ ἀπαύγασμα τῆς μεταμέλειάς του μετὰ τὸ ἁμάρτημα τῆς μοιχείας μὲ τὴ γυναῖκα τοῦ Οὐρία καὶ τὴν ἐπίπληξιν ἀπὸ τὸν προφήτη Νάθαν (Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ ἐν τῷ ἔλθειν πρὸς αὐτὸν Νάθαν τὸν προφήτην, ἠλικία εἰσήλθε πρὸς Βηρσαβεές, στίχ. 1-2).

Τὸν διακρίνουν εὐρηματικὲς εἰκόνες καὶ βαθειὰ ψυχικὴ ἐμπειρία, ἐνδιαφέρουσα ἀκόμα καὶ τὴν πιδ ἐξελιγμένη σημερινὴ ψυχολογικὴ ἐρευνα.

Μερικὰ παραδείγματα:

«Ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνέληφθην καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου». Πῶς νὰ μὴν θρῆναι ἔνοχος, ὅποις προέρχεται βιολογικῶς ἀπὸ τὴν ἴδια ἀνομία; Μέσα σ' αὐτὴν σχηματίσθηκε σὰν ἔμβρυο καὶ στὶς φλόγες τῆς πῆρε μορφῆ.

«Ραντιεῖς με ὕσσωψῳ καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι». Ὁ ὕσσωπος (ἂν καὶ ἡ παρουσία του ἐδῶ ὑποστηρίζουν ὅτι ὀφείλεται σὲ ἀντιγραφικὸ λάθος) εἶναι ἀρωματικὸ φυτὸ, μὲ ἄνθη γαλάζια ἢ ρόδινα. Ἀνήκει στὸς νανοειδεῖς θάμνους. Τὸν χρησιμοποιοῦσαν σὲ λειτουργικὲς διαδικασίες ἐξαγνισμοῦ («Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ξύλον κέδρινον καὶ ὕσσωπον...», Ἀριθμοὶ ιθ' 6. «Δαβὼν τὸ αἶμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὕσσωπου... ἐρράντισε», Ἐβραίουσ θ' 19).

«Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με». Τὸ αἷτημα εἶναι: Δός μου τὴ χαρὰ νὰ σοθῶ καὶ ἄς μὲ στηρίξει πνεῦμα ὀδηγητικὸ (στὴν ἑλληνικὴ μετάφραση), γενναϊόδορο (στὸ ἐβραϊκὸ). Τὸ πνεῦμα αὐτὸ μπορεῖ νὰ νοηθεῖ εἴτε σὰν τοῦ ἴδιου τοῦ ἀναγεννημένου ἀνθρώπου, εἴτε σὰν τοῦ Θεοῦ.

Ὅποιοδ μετανοεῖ, δὲν μένει ἄκαρπος γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἡ χάρις εἶναι ἓνας πλοῦτος ποῦ, γιὰ νὰ διατηρηθεῖ, πρέπει νὰ μεταδίδεται: «Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου καὶ ἄσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσιν». Θὰ διδάξω τοὺς δρόμους τοῦ θελήματός σου στοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἔτσι θὰ τοὺς κάνω νὰ γυρίσουν σὲ σένα.

Καὶ μιὰ ὀλότελα καινοδιαθηκικὴ ἰδέα: «Εἰ ἠθέλησας θυσιάαν, ἔδωκα ἂν ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις. Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συνετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει». Τί νὰ τὶς κάνεις τὶς ὑλικὰς θυσίας στὸ βωμὸ σου; Δὲν σὲ χαροποιοῦν τὰ ὀλοκαυτώματα. Αὐτὸ ποὺ θέλεις, εἶναι ἡ συναίσθησις, ἡ συντριβή, τὸ ταπεινωμα ἐνώπιόν σου. Καὶ αὐτὸ σοῦ προσφέρω.

Γύρω ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, δὲν στρέφεται σπάνια ἡ ψαλμικὴ διδαχὴ. Κατακρίνει τὸν ἄνθρωπο «ὃς ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ τὸ πλῆθος τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ καὶ ἐνεδυναμώθη ἐπὶ τῇ ματαιότητι αὐτοῦ» (να' 9). Καὶ προβάλλει τὴν ὁμολογία τοῦ πιστοῦ: «Ἐπὶ τῷ Θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι σὰρξ» (νε' 5). Ἐλπίζοντας στὸν Ὑψιστο, δὲν ἔχω νὰ φοβηθῶ τίποτα ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους. Γιατὶ εἶναι ἀπειρα δυνατότερός τους, ἐνῶ ἐκεῖνοι φθαρτὴ σὰρκα.

Τῆς μύχιας ἀγωνίας, καρποῦ τῶν τύψεων, σύμβολο εἶναι τὸ νερὸ ποὺ κατακλύζει ἓνα κρυφὸ, ὑποθετικὰ προστατευόμενο τόπο: «Ἐσθλήθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς μου» (ξη' 2).

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 119 ἀριθ. τεύχ. 10

* Τὸ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Παῦλος (Α' Θεσσαλονικεῖς δ' 9): «Ἀυτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδιδασκτοὶ ἐστε».

Ὁ ψαλμοδὸς μιᾶς σὲ α' πρόσωπο, ἄλλου ἐνικό, ἄλλου πληθυντικό, ἐξ ὀνόματος, στὴ δευτέρη περίπτωση, τὸν καθένα μας. Ἀλλὰ καὶ στὸ 6' πρόσωπο δὲν παραλείπει νὰ ἐκφρασθεῖ. Ἔτσι, ἀναφερόμενος στὸ σαπλαχνικὸ Λυτρωτῆ, ἀπευθύνεται στὴν ψυχὴ, τὴ δική του ψυχὴ, χαρακτηρισρίζοντάς την: «... τὸν εὐλατεῖοντα πάσας τὰς ἀνομίας σου, τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἢ νεότης σου» (ρβ' 3-5). Ἐκεῖνος ποὺ ἐξιλώνει καὶ συγχωρεῖ κάθε σου ἀνομία. Θεραπεύει κάθε σου ἀρρώστια. Λυτρώνει ἀπὸ τὴ φθορὰ καὶ τὸ θάνατο τὴ ζωὴ σου. Σὲ στεφανώνει μὲ ἔλεος καὶ εὐσπλαχνία. Χορταίνει μὲ ἀγαθὰ τὴν ἐπιθυμία σου. Καὶ σὲ κάνει ξανά καινούργιο, σφριγηλό, σὰν ἀετό.

Ὁ Δαβὶδ, ὅπως ἤδη ὑπογραμμίσαμε, χάρι κυρίως στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου οἱ θεσπέσιοι φθόγγοι τοῦ ἀκούονται συχνά, δὲν εἶναι ἕνας μεγάλος παιδαγωγὸς ἀπόμακρος, ποὺ μονάχα οἱ λίγοι μποροῦν νὰ τὸν ἀπολαύσουν. Πλεῖστα ὅσα κομμάτια τῆς συλλογῆς τῶν ψαλμῶν τὰ ξέρει ὁ πολὺς ἀριθμὸς ἀνθρώπων καὶ κατὰ τις ἡμέρες μας. Ὅπως τὸ ἄμορφο ρη' 7-10, ποὺ ψάλλεται συχνά στὸ τέμμα τῆς Θείας Λειτουργίας: «Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ, ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν Ἄδην, πάρει (εἶσαι παρών)· ἐὰν ἀναλάβομι τὰς πτέρυγές μου κατ' ὄρθρον (ἂν πετάξω πρὸς τ' ἀνατολικά) καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ σου ὄδη-

γήσει με καὶ καθέξει με ἢ δεξιὰ σου».

Ἡ γλώσσα εἶναι τὸ πιὸ ὀλισθηρὸ στὴν ἁμαρτία ὄργανο τοῦ σώματος μας. Γι' αὐτό, ἡ περίτρομη ἐπίκληση: «Θεοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῶ στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλή μου. Μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις» (ρμ' 3-4). Χωρὶς τὴ βοήθειά σου, τὴν προστασία σου ἀπὸ κάθε μεριά, γλιστρῶ σὲ ἄπρεπα λόγια, ποὺ τὰ ἐμπνέει τὸ ὑποκριτικὸ ἐγώ. Ἐδῶ —γιατί ὄχι;— θὰ μπορούσε ὁ Δαβὶδ νὰ πεῖ στὸν ἀναγνώστη του, ὅπως ὁ Μπωντλαίρ:

Τέλος

« Π Α Ν Τ Α Τ Α Ε Θ Ν Η »

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 173

πνευματικῆς ἀκτινοβολίας ποὺ φέρνει εὐαίσθητοποιημένη τὴν Ἐκκλησία μας πιὸ κοντὰ στὴν Ἀλήθεια τῆς Πεντηκοστῆς, ὅπως γράφει κι ὁ Εὐδοκίμωφ:

«Ἡ ζωτικότητα μιᾶς Ἐκκλησίας βρίσκει τὴ φυσικὴ τῆς ἔκφραση στὴν ἐπέκτασή της μὲ τὴν ἱεραποστολή». Πράγματα ποὺ μὲ σαφήνεια ἐπιβεβαιώνουν καὶ καθορίζει ὁ Θεοφ. Ἀνδρούσης Καθηγητῆς κ. Ἀναστάσιος στὸν πρόλογο τοῦ πρώτου τεύχους:

«Στὴ σύγχρονη ἐκκλησιαστικὴ μας ζωὴ ὑπάρχουν ἀσφαλῶς πολλὲς ἀνάγκες ποὺ ζητοῦν σοβαρὴ καὶ υπεύθυνη ἀντιμετώπιση. Ἀλλὰ τὸ ἀνοιγμά της συνει-

δήσεως καὶ τῶν ἐνδιαφερόντων μας στὴν παγκόσμια προοπτικὴ τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν ἀποτελεῖ παράρτημα ἢ πάρεργο. Ἐντάσσεται μέσα στὸ καθολικὸ χρέος καὶ τὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας μας. Τὸ χριστιανικὸ μῆνυμα δὲν μπορεῖ νὰ κλεισθεῖ στὰ σύνορα ἐνὸς λαοῦ, μιᾶς κατηγορίας ἀνθρώπων».

Καὶ τὸ υπεύθυνο ἱεραποστολικὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἐθνη» τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας» μᾶς πείθει μὲ ρεαλισμὸ καὶ εὐλικρίνεια γι' αὐτὸ τὸ γεγονός. Ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθοδοξία δονεῖται σήμερὰ ἀπὸ μιὰ ἱεραποστολικὴ πραγματικότητά, τῆς ὁποίας τὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἐθνη» εἶναι μιὰ μικρὴ μόνο προσφορά καὶ ἔκφραση.

Π Α Ρ Α Ν Ο Μ Ι Α

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 171

λέγει, συνήθως καλύτερο εἶναι νὰ μὴν ἐπικρίνετε γρήγορα τὶς ἀπόψεις του. Ἀντιθέτως, διατηρεῖτε τὴ συζήτησί σας θετικὴ τονίζοντας τὶς εὐλογίαις τοῦ Θεοῦ ὡς τῆς λύσεως τὴν ὁποία δίνει ἡ Γραφὴ στὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου» (Διακονία τῆς Βασιλείας, Ἰούλιος 1978, σ. 4).

Οἱ ὁδηγίες αὐτὲς φανερώνουν πὼς ὁ χιλιαστὴς κινεῖται πάντοτε σὲ καθωρισμένα πλαίσια καὶ ἀκολουθεῖ προδιαγεγραμμένο σχέδιο. Ἄν τὸ γνωρίζουμε αὐτὸ καὶ θελήσουμε νὰ τὸν ἀμπερδέσουμε, δύσκολα θὰ μπορέση νὰ συνεχίσῃ. Ἄς τὸ ἐξηγήσουμε αὐτὸ μὲ βᾶσι τὴ συζήτησι, στὴν ὁποία ἀναφερθήκαμε.

Ὁ χιλιαστὴς ἐπεσήμανε πὼς τὸ «παρὸν σύστημα» εἶναι κακό, σύστημα πείνας, ἐγκλήματος, βίας, διαβολικό· διατύπωσε τὴν ἐρώτησι, ἂν νομίζουμε πὼς αὐτὴ ἢ ὑπόθεσι θὰ συνεχίσῃ ἔτσι γιὰ πάντα. Στὸ πρόγραμμα τοῦ εἶχε νὰ ἀκούσῃ τὶς ἀντιδράσεις μας, νὰ συμφωνήσῃ βασικά μαζί μας, νὰ ἀναζητήσῃ τὴ συνέχεια τῆ «λύσι» «ἀπὸ τὴν ἀγία Γραφή», ὅπως βέβαια

νομίζει. Ἡ ὅλη μέθοδος στηρίζεται στὴ «συνεργασία» τὴν ὁποία ἀναζητεῖ. Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ θὰ τοῦ ἀρνηθοῦμε αὐτὴ τὴ «συνεργασία» καὶ θὰ τὸν καταδικάσουμε σὲ μονόλογο, τὸ σχέδιο χάνει τὴ δραστηριότητά του· ὑπάρχει κίνδυνος νὰ τεθοῦν διαφορετικῶς εἶδους ἐρωτήσεις, γιὰ τὶς ὁποῖες εἶναι ἐντελῶς ἀνέτοιμος.

Πρέπει νὰ τὸ κατανοήσουμε: ὁ χιλιαστὴς δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ δική μας γνώμη· ἂν προσπαθῇ νὰ βρῇ «σημεῖα συμφωνίας», τὰ ὁποῖα μάλιστα φροντίζει νὰ τὰ ὑπογραμμίσῃ, τὸ κάνει γιὰ τὴν χρειάζεται προγεφύρωμα, ὄχι γι' ἄλλο λόγο. Γι' αὐτὸ εἶναι καλὸ, ἂν ὅποσδήποτε ἀποφασίσουμε νὰ πιάσουμε συζήτησι μαζί του, νὰ τὸ γνωρίζουμε αὐτό, ὥστε νὰ μὴ παίζουμε τὸ ρόλο ποὺ μᾶς καθορίζει ἡ ἑταιρία «Σκοπιά».

Ὁ ἐπισκέπτης λοιπὸν δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὶς ἀπόψεις μας, ἐκεῖνο ποὺ προσπαθεῖ εἶναι νὰ στήνῃ παγίδες· νὰ μᾶς διαθέσῃ εὐνοϊκά, ὥστε νὰ τοῦ ἀνοιξομε τὴν πόρτα. Τότε θὰ ὑποστοῦμε ὅλες τὶς συνέπειες αὐτῆς μας τῆς ἐνεργείας καὶ οἱ συνέπειες δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητες.

Η ΑΘΩΩΣΗ ΕΝΟΣ ΚΛΗΡΙΚΟΥ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ, άθώωσε ή Δικαιοσύνη τόν πρεσβύτερο 'Εμμανουήλ Σχοινωτάκη πού τó όνομά του είχε άναμιχθεί πριν 3,1)2 χρόνια για τó θάνατο μιās γυναικάς από επίθεση σκυλιών. 'Ο 'Ιερέας κατηγορήθηκε τότε ότι ήταν ιδιοκτήτης τους. 'Ο Τύπος, με λίγες εξαιρέσεις, έδειξε τήν πιό θάναυση συμπεριφορά άπέναντι στο γεγονός. Πρωτοσέλιδα όλόκληρα μιλούσαν προκαταβολικά για τó «δολοφόνο» παπά. Καί με άφορμή αυτό τó περιστατικό, τά έβαλαν με τήν 'Αρχιεπισκοπή, τόν 'Αρχιεπίσκοπο κι όλόκληρη τήν 'Εκκλησία.

ΜΗΝΕΣ κράτησε τó σήριαλ! Οί πιό άνατριχιαστικές ύποθέσεις διατυπώθηκαν. Τά πιό φανταστικά παραμύθια γράφτηκαν. 'Ακόμα και δηλώσεις έγιναν. 'Ηρθε όμως τó 'Εφετείο και άθώωσε τó θάναυσα ταλαυωρημένο ιερέα από τήν κατηγορία.

ΟΜΩΣ οί έφημερίδες, τó σημαντικό αυτό γεγονός για τó κύρος και τήν τιμή του π. 'Εμμανουήλ, τó πέρασαν στα ψιλά! Μερικές μάλιστα ούτε τó άνέφεραν.

ΔΕΝ ΘΕΛΗΣΑΝ; Δέν μπόρεσαν; Δέν τούς τó επέτρεψαν συμφέροντα; Περιττεύει λοιπόν νά γίνεται λόγος για κρίση πού διέρχεται ό Τύπος;

ΚΙ ΑΛΗΘΙΝΑ. 'Η άδικη επίθεση έναντίον ένός έκκλησιαστικού άνδρός από μέρος των έφημερίδων και ή περιφρόνηση τής πανηγυρικής άθώωσης του φανερώνουν τήν πτώση τής ποιότητας του Τύπου στη χώρα μας και τήν υποβάθμιση του δημοσιογραφικού λειτουργήματος πού υπηρετεί σκοπιμότητες και συμφέροντα.

ΑΥΤΑ είναι θασικά τά αίτια πού κάνουν τó λαό νά μη έχει πιά έμπιστοσύνη στην «τέταρτη έξουσία», με άποτέλεσμα, κατακόρυφη νά είναι και ή πτώση τής.

ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ Δ.Σ. ΤΟΥ Ι.Σ.Κ.Ε.

Συνεχίζοντας τις περιοδείες του τó Διοικητικό Συμβούλιο του Ι.Σ.Κ.Ε. έπισκέφθηκε τις 'Ιερές Μητροπόλεις Σερβίων και Κοζάνης, Βεροίας και Νάουσας, 'Εδέσσης - Πέλλης και 'Αλμωπίας, Φλωρίνης - Πρεσπών και 'Εορδαίας, Καστορίας, Σισανίου και Σιατίστης, Τρίκκης και Σταγών.

Στις άνωτέρω Μητροπόλεις πραγματοποιήθηκαν συνάξεις 'Εφημερίων (πλήν τής Βεροίας, λόγω άπουσίας του οικείου 'Ιεράρχου), στις όποιες συζητήθηκαν τά άφορώντα στον ιερό Κλήρο προβλήματα. Διατυπώθηκαν από τις δύο πλευρές άπόψεις για τó καλό τής 'Εκκλησίας και του έφημεριακού Κλήρου.

* Τó Δ. Συμβούλιο του Ι.Σ.Κ.Ε. με υπόμνημά του προς τήν 'Ι. Σύνοδο έπανήλθε σε παλαιό αίτημα των Κληρικών. Συγκεκριμένα ζήτησε νά παραχωρηθεί στους έφημερίους, διακόνους και τις οικογένειές των οικοπεδική έκταση, για τή στέγασή τους. Οί των 'Αθηνών και των όμόρων 'Ι. Μητροπόλεων νά λάβουν — άντι μικρού τιμήματος — στην 'Αττική, οί δε των έπαρχιακών στην περιοχή τους, από τήν έκκλησιαστική περιουσία.

— Κουλιανός Νομικός, Ιερέυς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 32, σύνταξη 24.950, εφάπαξ 438.758.

— Κολοκοτρώνης 'Ηλίας, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 432.273.

— Παπά Κων)να, Πρεσβύτερα, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 29, σύνταξη 10.000, εφάπαξ 351.846.

— Λένης Νικόλαος, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 431.804.

— Καπετάνος 'Ανδρέας, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 438.617.

— Μαργαρίτης Γεώργιος, Ιερέυς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 480.735.

— Νταλής Σωτήριος, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 415.040.

— Στρατουδάκης 'Εμμ. Ιερέυς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 488.415.

— Τσεβδομαριάς Παναγ. Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 364.978.

— Τουτζιάρη Αικατερίνη, Πρεσβυτέρα, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 30, σύνταξη 10.000, εφάπαξ 317.235.

— Σγουρδος Παναγ., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, εφάπαξ 471.353.

— Παπαδόπουλος 'Ιωάν. Ιερέυς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 479.615.

— 'Αγγελόπουλος Γεώργιος, Ιερέυς, Δ)7, έτη ύπηρεσίας 25, σύνταξη 11.484, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 297.669.

— Παπακωνσταντίνου Κων., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 27, σύνταξη 14.493, οίκογ. επίδομα 1.816, εφάπαξ 334.682.

— Κοντός Εύάγγελος, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, Ε.Α. 51.473.

— Λαμπίρης 'Ελευθέριος, Ιερέυς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, οίκογ. επίδομα 1.816, Ε.Α. 72.593.